Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Намнай 1921 оной ... 21-hэй гарана. | № 30 (18053). | 1989 оной февралиин 4, суббото | Сэн 3 мүн.

БЭЛЭЙ hАРАНУУДТА ҮНЕЭДЭЙНГЭЭ hҮ ШЭМЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛЭЕ!

hНААГАА АМАРЖА БОЛОХОГҮЙ

Мүнөө үбэлжэлгын үедэ, илангаяа үнгэрhэн яеварь соо манай фермынхид hу яhала ехэзэр hаажа байна. hаамхай үнеэн бүхэнhөө үдэрэй 10—11 килограмм hүн абтана. Өөрынмни даажа байдаг зарим үнеэд энэ үедэ үдэртөө түс бүриндөө 12—13 килограмм hу үгэнэ. Үбhэ тэжээлээр малнай хүсэд хүрэхөөр хангагданхай. Талха таряанайнгаа зүйл, hолоомо бүхы заабариин ёhоор буйлуулжа үгэнэбди. Энэ талаар гомдол үгы.

Гэбшье эдэ бүгэдэдэ hанаагаа амаржа, хүсэлэд оролдолгоёо hуладажа болохогүй гэжэ бодоноб.

Гэр бүлын, арендnet подрядай hайн ашаг үрэ тухай мүнөө хэблэлдэ ходо дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэдэг, радио болон телевизорээршье дамжуулагдажал байдаг болонхой. Бишье энэгээр hүүлэй үедэ ехэзэр hонирходог болоо hэм.

Тиигээд фермэдэ малшанаар хүдэлдэг Владимир Михайлович нүхэртэеэ хэлсэжэ, гэр бүлөөрөө 50 үнеэдые арендээр абажа харуулhалаад, hаагаад туршаа hаамнай яаха юм гэлсээбди. Мүнөө 35 hаамхай үнеэдые, шэнэ турэхэ 15 гунжадые абаад байнабди.

Нилээд хүндэхэн байха гэжэ ойлгоноб. Тиибэ яабашье томохон болоhон үхибүүдиай туhалалсаха ааб даа, бидэ 12 үхибүүтэйбди. Гурбан ехэмнай ондоо тээгүүр hурана, хүдэлнэ. Тиихэдэ Олег хүбүүн совхоздоо механизатораар ажаллэдаг, үшөө 4 хүбүүд, басагад 3-hаа 9 хүрэтэр классуудта hурэдаг. Эдэмнай амаралтын үедэ яhала ехэ туhа хүргэнэ.

Энээнэйнгээ хажуугаар үмсэдөө 2 үнеэдтэйбди, гахай, хонид бии. Юрэдөөл, фермэдэшье, гэртэшье хэхэ хүдэлмэри олдохо даа.

Даажа абаhан малайнгаа ашаг шэмые улам дээшэлүүлхэ, арендnet хэлсээн соо хараалагдаhанhаа ехэ hу тушаахын тула үнеэдээ жэлэй ямаршье сагта удэрэй 3 дахин hаадаг болохо зорилготойб. Ажалынь ехэ болохо ааб даа. Тезд hу hаалинн дээшэлхэ бүри абаха олзомнай ехэ болохо, энээгээр лэ хүн зониие сагаан эдеэгээр hайса хангаха хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулжа шадаха байнабди.

Юрын hаалишан намайе эндэхи хүн зоной Кабанскын национально-территориальна 522-дохи hунгуулин округhоо СССР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбшүүлhэндэнь тон ехэ баясхалан хүргэнэб. Энэ этигэл найдалыень харюулаар хүдэлхэёо, оной хэрэгэй түлөө бүхы хүсөөрөө, сэдьхэл бодолоороо оролдохоно ондоо юун байхаб даа?

Л. КОРНАКОВА,
Прибайкалин районой «Зырянский» совхозой Ангирай фермын hаалишан.

ШЭНЭ АРГА БЭДЭРЖЭ...

Уода жэлнүүдтэшье манай совхозойхид үбэлдөө зарим үхэр малаа айлнуудта хубаажа үгэдэг заншалтай байhан юм. Юуб гэхэдэ, малшад дуталдадаг, байра байдал хүртэдэгүй, үбhэ тэжээлшье хомордодог байгаа. Юрэдөөл, яахадаа тиигэдэг hааб даа.

Харин мүнөө үхэр малые харуулhалха дуратай хүнүүдтэ хубаажа үгөөшэмнай тад ондоо удхатай. Энэ үбэлжэлгын үедэ совхозой Армаг, Алцаг тосхонуудта 158 жэжэ мал айлнуудта хубаагдаад харуулhалагдажа байна.

Эдэ айлнуудnай арендаторнууд болоод ,ажахытаяа хоёр жэлэй хэлсэд баталжа, тус тустаа 60—80 килограмм шэгнүүртэй тугалнуудые абаа. Тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэ соо 500 граммhаа доошо бэшээр нэмэжэжэ, хоёртойдонь 380—400 килограмм шэгнүүртэй болгожо, мяханда тушааха байна.

Совхоз hүүлдэнь айлнуудай томо болгожо тушааhан малайнь амидын шэгнүүрэй килограмм бүхэнэй түлөө 1 түхэриг 50 мүнгэ түлэхэ юм. Тиихэдээ нэгэ айл 380 килограмм шэгнүүртэй үхэр тушаахадаа, 400 hайса гаран түхэриг абаха болоно. Тэрээн соohоонь малдаа эдюулхээр совхозhоо талха таряанай зүйл хуталдажа абаа hаань, тэрэнь дарагдаха, мүн түрүүн абахадань тугалнуудайнь шэгнүүр хэды шэнээн, ямар сэнтэй байгааб, тэрэнь баhал олзо соohоонь дарагдаха юм.

Энээнhээ ажахы ямар үрэ абаха гээшэб? Нэгэдэхеэр, жэжэ муу тугал, бүрүүнүүд айлнуудта тараагдаад байхадаа нарин hайн харууhа, тэжэлдэ байлгагдана. Хэрбээ эдэ олон hүрэг соо байбал, хоёр жэлтэйдээ тус бүридөө заяандаашье 380—400 килограмм татадаг болохогүй. Халтад гэбэл, гарзалжашье болохо ха юм. Хоёрдохёор, совхоз малаа иигэжэ айлнуудта тэжээлгэхэдээ абатаhан изэлтэ шэгнүүрэй килограмм бүхэнhөө 20 мүнгэнэй сэбэр ашаг олзо оруулна.

Тус тустаа хоёр-гурбан, дүрбэн үхэр тэжээхэеэ абаhан айлнуудта совхоз үбhэ саблаhаньень эндэ тэндэ газар үгэдэг. Үгышье hаа, хэрэгтэй болоо hаань, тэдээндэ үбhэ, hолоомо хуталдадаг байна.

Тэрэшэлэн гансашье айлнууд бэшэ, мүн малшад арендnet подрядай ёhоор үхэр мал абаад, харууhалдаг боложо байна. Жэшэлхэдэ, үнинэй малшан О. А. Бальчугов сугтаа хүдэлдэг гурбан нүхэдөөрөө 200 үхэр арендээр абанхай. Эдэнэр МТЗ-50 түхэлэй трактортай, тэрээндээ шагтагалха элдэб техникэтэй. Малдаа эдюулхэ үбhэ тэжээл саблажа абаха багахан саблаhан тэдэндэ үгтөө. Эдэнэр совхозтоёо гурбан жэлэй арендnet хэлсээ баталаа юм. Мүнөө харууhалжа байhан жэжэ малаа 1990 ондо мяханда тушаажа, түрүүшынгээ олзо оршо абаха байна. Үхэр бүхэнөө 350—400 килограмм шэгнүүртэй болгожо тушааха зэргэтэй.

Ажахын түб Алцаг тосхондо hүудаг Б. Добчинов хажуудаа хоёр хүнтэй даб дээрэ 82 жэжэ үхэр арендnet подрядай ёhоор абаад харууhална. Иигээд тэдээн дээрээ үшөө 70 гаран буруунуудые нэмэжэ абаха зорилготой. Ехэ-Нарин тосхондо ажаhуудаг И. И. Халтуринай гэр бүлынхид 40 гаран үхэр баhал арендэдэ абаад байнхай. Эдэ бүгэдын ашаг ажахыда үбэлжэлгын үедэ малай гарзалха, тураха, муудаха үшар үзэгдэнэгүй.

Саашадаа совхоздо хонишодой бригадануд, Очир-Дабаанай, Армагай hу hаалиин фермэнүүд арендэ харилсаанай гуримаар хүдэлдэг болохоёо бэлдэжэ эхилэнхэй. Мүнөө үедэ экономистнууд, бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэд, зоотехнигүүд, фермэнүүдые даагшад бүхы юумые тооложо, тоосооной (расчетно) сэн, продукци үйлэдбэрилхэ ажахын тоосооной даабари, гаргашануудай хэмжээн гэхэ мэтые тооложо байнхай. Мүн хонишод, hаалишад, малшадые экономическа мэдэсэдэ hургаха, заажа, ойлгуулжа үгэхэ хүдэлмэри ябуулнабди.

Б. ШАРАЛДАЕВ,
Зэдын районой Алцагай совхозой ахамад экономист.

ЭГСЭ ХОРИН ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА hААЛИШАНААР АЖАЛЛАЖА ЯБАhАН ГАЛИНА ЕШИДОРЖИЕВНА БАЛДАНОВА НЁДОНДО ҮНЕЭН БҮРИhӨӨ 2812 КИЛОГРАММ hҮ hААЖА, КОЛХОЗ СООГОО ДЭЛГЭРhЭН МҮРЫСӨӨНДЭ ТҮРҮҮ hУУРИНУУДАЙ НЭГЭНДЭ ГАРАА hЭН. СЭЛЭНГЫН РАЙОНОЙ ТЕЛЬМАНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ СОВХОЗОЙ ТҮРҮҮ hААЛИШАН МҮНӨӨ ҮБЭЛЭЙ hАРАНУУДТА САГААН ЭДЕЭ ЭЛБЭГЖҮҮЛХЭ ТАЛААР АБАhАН ҮЯЛГАЯА БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ ШАРМАЙН ОРОЛДОНО.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hаалишан Г. Е. Балданова.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

ХАНГАЛГЫЕ hАЙН ГЭХЫН АРГАГҮЙ

Худөө ажахын кампаниинуудай эгээл шухалань гэхэдэ, ниитын малай үбэлжэлгэ болодог гээшэ. Энэ харюусалгатай хаhые ямараар үнгэргэhэнhөө ажахын экономикын сэхэ дулдыдаха байhаниинь эли. Тиимэнээ малай үбэлжэлгын үедэ малшадые хангаха асуудал тон шухалада тоологдохо ёhотой.

Оронгын совхоздо энэ талаар hайшаалтай жэшээ бии. Эдэнэр нютагайнгаа малшадые тусхай табигдаhан графигай ёhоор зохид hайнаар хангаха гэжэ оролдодогынь hайшаалтай. Энэ талаар соёлой, медицинын, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд неделиин четверг бүхэндэ совхозойнгоо холо, ойрын малай фермэнүүдтэ, гүүртэнүүдтэ, отаранууда хүрэжэ, тэдэнэрые баясуулна.

Энэ жэлэй малай үбэлжэлгын үедэ тус совхозой hүнэй гурбан фермын, эбэртэ бодо малай 5 гүүртын, 25 отарын малшад, үхэршэд, хонишод нютагайнгаа соёлшодые, эмшэдые, наймаалагшадые ходо хүлеэжэ байдаг. Малшадай эрилтэ, хэрэглэмжые хангаха үялгатай хүнүүд мүнөө хоёрдохёо холо, ойрын 30 гаран точконуудые хангахаяа гараба.

— Ажахын партбюрогой hүүлшын заседани дээрэ үбэлжэлгын үедэ малшадые хэр хангажа байhан тухай асуудал хараха үзөөбди,— гээд Оронгын совхозой партбюрогой секретарь Александр Мункуевич Цыренов мантай уулзахадаа мэдүүлээ hэн. — Мүнөө туха сүлөөгүй худэлжэ байhан фермэ болон отарануудай хүмэнүүдээр лекци, хөөрэлдөөнүүдые олоной хужаралан hонирхомоор үнгэргэнэ.

Мүн февраль hарын янгинама хүйтэн эдэ удэрнүүдтэ Михаил Сафоновой жолоодоhон автомагазин графигайнгаа ёhоор хэзээдэшье малшадтаа хүрэжэ ерэзэд байха юм. Оронгын участково больницын ахамад врач Г. Т. Цыденовэй ударидалга доро нютагай эмшэд малшадаа ходо эрьежэ байдаг. Тэрээнhээ дэлмэрилэгшэдые саашадаа бүри hайнаар хангадаг болохо талаар тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаа.

Хангалгын худэлмэрилэгшэд неделиин четверг бүхэндэ совхозойнгоо автобусоор үни хулеэлгэhэн малшадтаа хүрэжэ ерэдэг байха юм. Соёлой байшангай директор Э. С. Ленхобоев, уран hайханай бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ С. Д. Гармаева гэгшэдэй ударидалга доро холо, ойрын малшад соёлой талаар hайнаар хангагдадаг. Светлана Дамбаевна багахан агитбригада хүтэлбэрилхэдөө, ирагүү хугжэм дүүнүүдаар, солгёон хунгэн хатарнуудаар, шог ёгто номернуудаар нютагайнгаа малшадые баясуулжа, урма зоригыень бадараажа байдагынь hайшаалтай. Нютагай дунда hургуулиин багша Б. Б. Гонсоронов, библиотекарь Я. О. Бадмаева гэгшэд агитбригадынхидтай хамта малшадта ходоо ошожо байдаг. Байгша ондо Оронгын дунда hургуулиин олон багшанар худөөгэй малшадые хангалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэдэнэр нютагайнгаа малшадтай элдэб тегадна, рацяар дары дуудагдаhан Оронгын эмшэд хүндөөр убшэлhэн малшадта дары хүрэжэ ерэдэг hайхан заншалтай.

Гэхэтэй хамта малшадые ажаhуудалай талаар хангаха асуудал үшөө гуйсэд шидхэгдээгүй байhаар. Эндэхи малшад ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангагшадта нилээд гомдолтой. Энэ талаар малшадай эрилтэ, хэрэглэмжэнүүд хэзээ гуйсэд дүүрэнээр хангагдадаг болохо юм?

М. ГАЛСАНОВ,
манай штатнабэшэ корр.
Ивалгын район.

Хонидой түл абалга — харюусалгатай хаhа

УРДЫНХИhАА ОЛОН

Байгша ондо район соо хонидой түл абалгын ябасые хараха, ажахынуудай үрэ дүнгүүд хоорондоо ехэхэн илгаатайшье hаа, бүхы дээрээ энэ кампани урда урдынхиhаа ураг-шатай hайнаар үнгэргэгдэжэ байна.

Хэрбээ урэанда энэ үедэ Тарбагатайн колхоз, совхозуудта 6441 хурьган абтаад байhан hаа, нёдондо 7762 хурьган түлжүүлэгдэжэ байгаа бэлэй. Харин мүнөө февралиин 1-нэй мэдээгээр эндэхи ажахынуудта 9 мянга шахуу хурьгад томо болгогдоно. Олонхи ажахынуудай эртын хурьгадые абадаг болохо зорилго табиhаниинь эндэhээ харагдана.

Илангаяа Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо олон хурьгад абтаа. Эндэ 2500 гаран хурьгад түлжүүлэгдэнэ гэхэ гү, али зуун эхэ хонин бүриин 72 түл абтанхай. Колхозой дүршэл ехэтэй хонишодой нэгэн Ф. И. Васильевай отарада 500-hаа бага үлүүтэй эхэ хонидhоонь 450 хурьгад гаранхай, нэгэшье түл хоролтодо ороогүй томо болгогдоно.

— Нёдондо зуун эхэ хонин бүриhөө 115 хурьга түлжүүлээ hэмди. Энэ жэлдэ тэрээндээ хүреөгүйшье hаа, хонин бүхэнhөө хурьга заабол абаха зорилго урдаа табинхайбди. Намтай сугтаа хонишод, хурьгашадаар И. П. Кушнарев, И. Т. Васильев, В. П. Иванов гэгшэд хүдэлнэ. Бултадаа яhалал оролдонобди, — гэжэ Федор Иванович хөөрэнэ.

Тэрэшэлэн «Советская Россия», «Маяк» колхозуудта зуун эхэ хонин бүриhөө деб дээрэ 65—70 хурьгад түлжүүлэгдэнэ.

Харин тиихэдэнь «Восход» колхоздо, Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-техникумдэ зуун эхэ хонин бүхэнэй hаял 19—39 хурьгад абтаа. Гедна «Октябрь», «Авангард», «Искра» колхозуудта шэнэ түлэй гарзалхашье ушар үзэгдэнэ.

В. ЦЫДЫПОВ.

ТҮГЭСЭХЭ ДҮТЭЛӨӨ

Манай эндэхи ажахынууд соohоо «Родина» колхозоо эгээл олон хурьгад абтаад, hайнаершье түлжүүлэгдэжэ байна гэжэ хэлэхээр.

hүүлэй мэдээгээр тус ажахыда 4200 нарай хурьгад гарзе хоролтогүйгөөр томо болгогдоно. Февралиин түрүүшын хахдта үшөө 2300 хонид түрэхэ гээд хүлеэгдэнэ.

Гэр бүлөөрөө подрядай ёhоор худэлдэг хонишод Алексей Иннокентьевич, Галина Алексеевна Бондаревтоной томодхогдоhон бригадада 1000 хурьгад гараад, булта бүрин бүтэн томо болгогдоно. Тэдэнэр Николай хубүүнтэеэ, мүн үнинэй хонишон С. Н. Яковлев Сергей хубүүнтэеэ хүдэлдэг юм.

— Энэ жэлдэ хонидой эдихэ үбhэ тэжээл яhала бии. Үбэлжэлгын тэнгhэзэ үнгэржэ байбашье hаань, өөhэдын бэлэдхэhэн үшөө 8 hүри үбhэтэйбди. Талха таряанай зүйл таhалдуулагдангүй үгтэдэг. Нёдондо шэнээр баригдаhан дал соо хурьга абанабди. Досоонь яhала хуурай, дулааншье. Байгша ондо зуун эхэ хонин бүриhөө 100 хурьга абажа тулжүүлэл hаатайбди,—гэжэ нүхэр Бондарев хэлэнэ.

Энэл ажахыда үнинэй хонишон Н В. Пашковой даадат холбогдомол хоёр бригадада баhал 1000 гаран хурьгад абтанхай. Түл абалга үргэлжэлhөөр.

Г. ЧЕРНЫШЕВ.

Хяагтын район.

БАГА ЮУМЭН ҮГЫ

Хурьгадай үдэр hүнигүй абтажа байха үедэ хонишодой ажалда бүхы юумэн айхебтэр шухала, хэрэгсээнгүй үнгэрхэ жэжэ-божо нэгэшье юумэн байдаггүй.

Үбhэ тэжээл, түлеэ залhаhаа эхилээд, таhалгануудые хэхэ, хаалта хаамжа, хобто кормушка, хүнэг амhарта, ветеринарна аптекэ, электролампануд хүрэтэрөө хуу хэрэгтэй.

Тиимэhээ отаренуудта хонидой түлэг хурьгалжа эхилхэhээ урда бидэ үдэр бүхэндэ тэндэ ябажа, хэндэ үшөө юун хэрэгтэйб, юуниинь дутуу байнаб, үшөө ямар туhаламжа үзүүлхэб гэжэ харадаг, шалгадаг, дутуу дунда юумые хуу асаржа, бэлдэжэ үгэдэг байгаебди. Мүнөө бүхы дээрээ манай отделениин хонишод түл абалгадаа муу бэшээр бэлдээ, hайнаар үнгэргэхэ аргатай гэжэ hананабди. Февралиин 1-нээ хойшо шэнэ түл—хурьгад гаража эхилбэ.

Эхэ хонидые харууhалдаг отделениимнай арбан ахалагша хонишодой зургааниинь нёдондо зуутан болоhон юм. Энэ жэлдэ бүхы отделенеэрээ зуун эхэ хонин бүриhөө дунда зэргээр 82-hоо үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэ аргатайбди. Бэрхэ хонишод Дмитрий Турбяновтан, Ширап Бальчиновтан ааб зуунhаа зууе абаха гүйсэд аргатай. Баhал дүршэлтэй хонишон Владимир Цындуевтэн зуун эхэ хонин бүриhөө 90-hээ үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэл байха. Ушарынь юуб гэхэдэ, энэ айлайхи байгша ондо турүүшынхээ түрэхэ зуhагуудые абанхай. Тэдэнэйнь зариман хүсэ шадалаар ахиршагууд. Тиимэhээ тэдээндээ талха таряа, үбhэ hайса эдюулжэ тордино.

Манай отделенидэ түрүүшынгээ жэлдэ эхэ хонидые харууhалжа байhан залуу айлайхи Леонид болон Наталья Осиповтон бии юм. Тэдээндэ онсо анхарал хандуулнабди. Дүршэлтэй бэрхэ хонишоднай али болохоо туhална, зүбшэл заабари үгэнэ.

Иигээд лэ февралиин эхинhээ хонид хурьгалжа захалаад, гол түлэб март гаратар түрэжэ, ходорхо зэргэтэй. Хонишодто хурьгадыень абалсажа туhалалсахаар отера бүхэндэ 3—4 хүниие нэмэжэ табяебди.

А. ОЧИРОВ,
Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 1-дэхи отделениие эрхилэгшэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номертo

Гарма Ринчиновэй болон Очир Дамбаевэй гэр бүлэнүүд хамтаржа, ажахы соогоо түрүүлэн, бүлэг үнеэдые абаад, бүхы худэлмэрээ арендын гуримаар эмхидхэжэ эхилээ hэн. Тэрэ гэнээрэ долоон hара үнгэрбэшье, энэ ажалша бүлэ hайн үрэ дүнгүудые түйлажа, ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдэй этигэл найдабариие харюулжа эхилээ гээд Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой экономист В. Чимитцыренов статья соогоо хөөрэнэ. «Тус тэмдэглэл «1989 оной шэнэ шэнжэнүүд» гэhэн ниитэ гаршаг доро газетын номерой нэгэдэхи хуудаhанда үгтэнхэй.

Республикын профсоюзуудай советэй эзлжээтэ пленум hаяхан боложо үнгэрбэ. Журналист В. Озеровой энэ пленум дээрэhээ бэшэhэн тэмдэглэл «Ганса хүсэл эрмэлээл бага» гэhэн гаршаглайгаар үгтэбэ. Автор энэ тэмдэглэл соогоо республикын хүдөө нютагуудта «Элүүр энхэ» гэжэ программын хэр эзргээр бэелүүлэгдэжэ байhан тухай хөөрэнэ.

Республикын худалдаа наймаанай эмхинүүдтэй ямар ушарhаа эдеэ хоолой зүйлнүүд багаар худалдагданаб? Иимэ байдалые эрид hайжаруулха талаар эдеэ хоолой предприятинуудта юун хэгдэнэб? Эдэ бүгэдэндэ Буряадай агропромышленна комитедэй таhагые даагша А. А. Лазарев газетын корреспондентэй уулзахадаа, мэдүүлбэ.

«Арадай кандидадууд» гэhэн ниитэ гаршаг доро журналист А. Капустинай зураглал үгтэбэ. Автор энэ зураглал соогоо СССР-эй арадай депутадта кандидат Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Даши-Нима Буодиевич Сундуевай hаhанайнь зам тухай бэшэнэ. Мүн эндэ арадай депутадта кандидат Д-Н. Б. Сундуевай hунгалтын урда тээхи программа хуряангыгаар үгтэбэ.

1989 ондо үнеэн бүриhөө 2500 килограмм hр hаахын түлөө!

Байгша оной февралиин 1-нэй мэдээн

Районууд	hаагдаhан hүн (килограммаар) Жэлэй эхинhээ үнеэн бүриhөө	Нёдондо-нойхитой сасуулхада (+) ба (—)	Үнеэн бүриhөө сүүдхэдэ	Жэлэй эхинhээ хойшо бүхыдөө hаагдаhан hүн нёдондонойхитой сасуулхада (центнерээр) (+) ба (—)
Байгалай	235	—17	8,2	+266
ын	208	—12	8,1	— 83
татайн	198	—80	6,4	—4196
йкалиин	196	—2	6,7	—422
ын	190	—13	7,1	—1212
скын	189	— 9	6,5	—600
	182	+ 7	6,0	— 60
йн	176	+ 2	5,4	+144
Шэбэрэй	173	—10	6,0	—1103
рэй	168	—	5,9	— 79
н	159	— 6	4,2	—401
ын	149	—23	5,1	—827
инай	149	— 4	4,5	—173
ын	142	—20	4,4	—1108
ын	129	—	5,1	+ 29
ын	127	— 6	4,2	—359
аанай	124	+37	4,5	+663
гын	121	— 6	4,2	—401
жанай	110	—6	4,0	—367
	37	+3	1,3	+ 4
блика бүхыдөө	165	—7	5,7	—13439

Жэлэй эхинhээ хойшо нэгэ hара үнгэрбэ. Январь hара соо республикын ажахынуудта хэр зэргэ hүн hаагдабаб гэжэ Гүрэнэй агропромой мал ажалай таhагай мэргэжэлтэдэй суглуулhан тоо, мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, тиимэ урмашамаар дүнгүүд түйлагдаагүй гэжэ тоолохоор. Үнгэрhэн hара соо бүхыдөө 139,4 мянган центнер hүн абтаа гэхэ гү, али энэнь нёдондоной январиинхида оохдоо 13,4 мянган центнерээр багаар үйлэдбэрилэгдөө. Энэ хугасаа соо Хурамхаанай, Хойто-Байгалай, Загарайн, Ахын районууд hу hаели дээшэлүүлжэ шадаhан байна. Жэшээлхэдэ, хурамхаанайхид январь hарын туршэда сагаан эдеэ үйлэдбэрилгээ нёдондонойхиhоо 663 центнерээр, үнеэн бүриhөө hу абалгые 37 килограммаар дээшэлүүлээ. Хойто-Байгалай районой ажахынууд энэ хугасаа соо hу hаалгаяа 266 центнерээр, үнеэн бүриhөө hу абалгаяа 17 килограммаар нэмэжэжэ шадаhан байха юм.

Харин Баунтын район бүхыдөө сагаан эдеэ үйлэдбэрилгээ 29 центнерээр нэмээhэн ааб, үнеэн бүриhөө hу абалгаяа дээшэлүүлжэ шадаагүй. Республикын бусад районууд hу hааха талаар гээгдэлдэ орошоо. Түнхэнэй районой колхоз, совхозууд hу абалгаяа ааар 1212 центнерээр, Сэлэнгын районойхид—1108 центнерээр, Хяагтын районой ажахынууд 3555 центнерээр бага болгоhон байна. Энэ тохёолдоhон байдалтай эбсэхээр аал!

Үнгэрhэн арбан хоногой туршада республикын колхоз, совхозуудта, гүрэнэй бусад предприятинуудай ажахынуудта бүхыдөө 52415 центнер hүн үйлэдбэрилэгдөө гэхэ гү, али энэнь урдахи декадынхидта орходоо 7167 центнерээр ехэ продукци абтаа. Энээгээр hанаагаа амарhанай хэрэггүй. Бүхыдөө абтажа байhан hүнэй хэмжээн нилээд доошолжо байна ха юм.

Үдэр соо үнеэн бүриhөө hаагдаhан hүнэй хэмжээе сасуулхеда, Хурамхаанай район үнеэн бүриhөө hу абалгаяа 0,8 килограммаар, хойто-Байгалайхид—0,5, Бэшүүрэй, Эдэн районууд тус тустаа 0,3, Баунтын районой ажахынууд 0,2, хэжэнгынхид—0,1 килограммаар дээшэлүүлhэн байна. Бусад районууд үнеэн бүриhөө hу hаалгаяа эрид доошолуулжархёо.

Байгша ондо республикаараа үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2500 килограмм hу абаха гэhэн зорилгын табигдаад байхадань, колхоз, совхозуудай hу hаалиин фермэнүүдэй коллективууд, hаалишад юундэ иимэ бирагүй үрэ дүнгүүдтэй худэлхэ болоно гээшэб? Эндэ тодорхой хэмжээн абтахаар болоо гээшэ ха.

Юрэдөөл, сагай ябашоогүйдэ hу үйлэдбэрилгэдэ оохсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй.

КОМПОЗИТОРНУУДАЙ ХОЛБООНДО ТҮРҮҮЛЭГШЭ hУНГАГДАБА

hаяхан Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной тоосооно-hунгалтын суглаан боложо үнгэрбэ. Тэрээн дээрэ республикын композиторнуудай үнгэрhэн үе соо хэhэн ажал хэрэг зүбшэгдэжэ, шэнэ зорилгонууд хараалагдаба.

Республикын Композиторнуудай холбооной правленин түрүүлэгшэ Б. Б. Ямпилов наhанайнгаа амаралтада гараха болоhон үшарhаа правленин түрүүлэгшын үялгаhаа сүлөөлхыень гуйhан байна. Суглаан тэрэнэй гуйлтые хангаха гэhэн шидхэбэри абаад, энэ тушаалда олон жэл соо аша туhатайгаар худэлмэрилжэ гараhанайнь түлөө тэрээндэ баяр баясхалан хүргэбэ.

Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной правленин түрүүлэгшээр Б. О. Цырендашиев, харюусалгата секретаряар Ю. И. Ирдынеев hунгагдаба.

Тоосооно-hунгалтын суглааида Россин Федерацийн Композиторнуудай холбооной правленин секретарьнар И. Е. Попов, Е. А. Минаев гэгшэд хабаадалсаа.

Б. НАМДАКОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

У К А З

«РСФСР-эй ГАБЬЯАТА БАРИЛГАШАН» ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Барилгын талаар габьяатай байhанайнь, олон жэлдэ үнэч сэхээр ажаллаhанайнь түлөө **«РСФСР-эй габьяата барилгашан»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

Гринчишин Иван Степановичта — автомобильна харгын Буряадай проектно-заhабарилга-барилгын нэгэдэлэй начальник

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва. 1989 оной февралиин 2.

Бүхсоюзна XIX партийна конференциин хараа шэглэлээр

ХҮДЭЛМЭРИИНГӨӨ ОНОЛ АРГАНУУДЫЕ НАРИЖУУЛХА

Партийн Баргажанай райком hүүлэй жэлнүүдэ, илангаяа, Бүхсоюзна партийна XIX конференциин hүүлээр хүдэлмэриеэ түргэнөөр хүбилгэха, тэрэнийе мүнөө үеын эрилтэнүүдэ хүргэхэ хэрэгтэ ехэ анхэрэл хандуулжа байна. Энэ олон шэнэ, аша үрэ еэхтэй олон арганууд хэрэглэдэг болоо. Би мүнөө генсел нэгэл аргэ тухай тогтожо хэлэхэеэ hананаб.

«КПСС-эй райкомой үдэрнүүдэ сел үргэлжэ үнэргэгдэжэ байдаг болоной гэшүүн аб даа. Республикын бүсэдшье районнуудта үнэргэгдэнэ. Гэхэтэй хамта манай эмхидхэлэй тэрбэгай үүсхэлээр, мэгай тэбэгууд «Партийн райкомой тебегуудай үдэрнүүдыөө» үнэргэдэг болоо. Һаяхан манай эмхидхэлэй тэбэг еөрьшөөн үдэрые Баргажанай-Адагай заганай комбинадай партийна организацида үнэргэгэн байнабди. Энэ хэрэгые партийн райкомой бюрогой гишүүн, манай тэбэгые даагша О. М. Серебрякова хүтэлбэрилөө. Тиигэжэ бидэ тебэгай хүдэлмэриилэгшэд бүлэ ошоhон байна гэшэбди.

Манай гол зорилго гэхэдэ, эндэхи партийна организацида бодото түйе хүргэхэ* болоо. Эмхидхэлэй-партийна, нийтэ-политическэ болон үзэл сурталай хүдэлмэри эмхидхэхэнь, эндэхи партбюродо, тэрэнэй секретарта түйелхьэ оролдообди. Нэн түрүүн бидэ комбинадай үйлэдбэритэй танилцаhан, цехүүд соогуур ябажа, ажалша коллективэй гишүүдтэй (хүтэгбэрилэгшэдтэй) хөөрэлдэhэн байнабди. Тиихэдэ гол анхэралта партийна бүлэгүүдэй хүдэлмэридэ хандуулагдби. Эдэмнайл партийн эзэн доодо шата болсно ха юм. Тэдэнэй хүдэлмэрийөө ехэ юумэнэй дулдыдаха байhан мэдэгдэжэ.

Партгрупоргнуудай олонхинь шэнэхэ hунгаденхэй. Тиимэhээ тэдэндэ түйеламжа хэрэгтэй бэйгаа. Жэшээлхэдэ, тумэр банка хэдэг цехэй Е. Г. Шоба гэгшын удеридадаг партийна булэгтэ 11 коммунист тоологдоно. Энэмнай ехэ булэг. Эндэ бидэ партийна суглаа үнэргөөбди. Партийна булэгэй үүрэг, уялгануд тухай партийн райкомой эмхидхэлэй тэбэгые даагша О. М. Серебрякова элидхэл хэз. Энэ хедаа комбинадай партбюрогой ажал ябуулга бүхыдэнь хаража үзэхэдэ ехэ түйе болоо. Удаань партгрупоргнуудые суглуулжа, hуралсал үнэргөөбди. Партийна булэгүүдэй хүдэлмэри яажа түсэблэхэ тухай hонирхолтой хөөрэлдөөн болсо. Мүн булэгэй коммунистнуудай нэрэ хүндые, үүргые дээшэлүүлхэ, шэнэ хүнүүдые партида абаха асуудалнууд зүбшэгдөө.

Эндэ болоhон хөөрэлдөөнэй дүнгөөр бодожо үзэхэдэ, тус партийна организацида ажалша бэрхэ, нийтэн хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаедаг хүнүүд олон. Һүүлэй үедэ эндэхи партийна организаци үсөөч гишүүдтэй болоhон байна. Энэ хедаа шэнэ хүнүүдые партида абаха хүдэлмэриие партбюрогой hуралаг ябуулдагые гэршэлнэ. Үйлэдбэриин гол участогууд дээрэ коммунистнуудые хубаеридан табиха асуудал гүнсэд hайнаар шийдхэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, бэлэн болгогдоhон продукци хадаегалдаг складта, гаражда, эсгэйа бариг бэлигденуудта нэгэшье коммунист үгы юм.

Эндэ үнэргэгдэhэн партийна суглаануудай протоколнуудые хараhан, шудалhан байнабди. Эндэ комбинадай коммунистнуудай суглаануудтаа мүүгаар ябедаг байhаниинь элирэз. Оройдсол 60—65 процентнь хабаадана. Жэшээлхэдэ, коммунистнууд Р. Г. Гениев, А. М. Михалёв, М. Б. Биянова болон бусад нёдондо үнэргэгдэhэн суглаануудай хахедhаань олондо байгаагүй. Иигээд байхада, эдэ хүнүүд партийна организацтаяа холбоогоо үнэн дээрээ алдаhан байна ха юм. Тегэд эдэ коммунистнуудай нимэ ябасалда ямаршье сэгнэлтэ үгтөгүй байна. Партийна суглаанууд дээрэ ходол үгэ хэлэдэг хүнүүд хэлээд л үнэрэнэ. Нэгэшье үгэ хэлэдэггүй, миин hуугаад л гарадаг коммунистнууд үшөө олон байна. Зарим коммунистнуудай хэлэhэн үгэ шүүмжэлэгдэ, hайн дурадхалтайшье байна. Гэбэшье эдэ дурадхалнуудаар мүртэй юумэн хэгдээгүй, дурдагдаhан дутуу дунденууд сег соогоо уседхагдаагүй. Жэшээлхэдэ район соо загаhа бариха нэгэ адли зэабари гэхэ гү, али дурим үгы. Тиимэhээ Байгалай баялиг жэл ошохо бүри үгыреэ гэhэн шүүмжэлэлэй мүрөөр мүнөөшье болотор хэмжээн абтаагүй байна.

Партийна суглаануд дээрэ гол түлөб үйлэдбэриин асуудалнууд зүбшэгдэдэг байха юм. Ушар тиимэhээ суглааний абаhан тогтоол ажахын асуудалнуудаар директорэй үгэhэн захиралта шэнги байдаг. Гадна суглаан дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнуудаа элдэб янзын болгохые партбюро оролдоногуй гэхэн аргагүй. Коммунистнуудэй тоосоон суглаануд дээрэ шагнагдана. Мүн партбюрогой нийтын эмхинуудые хүтэлбэрилхэ асуудал харагдаа.

Партбюро хүдэлмэриеэ мүүгаар түсэблэнэ гээд тэмдэглагдэ. Юуб гэхэдэ, hарын квартэлай түсэб бодомжоглуйгөөр, мүүгаар табигдаhан байба. Энээн дээрэhээ партийна суглааниудта, партбюрогой заседаниида бэлэдхэл мүүгаар хэгдэнэ ха юм. Холын хараатай түсэб соо коммунистнуудай ябуулха эмхидхэлэй болон нийтэ-политическэ хүдэлмэриин зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгөө. Тиихэдэ, шэнээр эмхидхэгдэжэ байhан кампаниие политическэ үндэр хэмжээндэ үнэргэлгэ хадаа партийна мүнөөдэрэй шухала зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ тэрэ тэмдэглэв.

Эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин зарим асуудалнууд hуралсалай үедэ зүбшэн хэлсэгдэв. Жэшээлхэдэ, бэлэн болгогдоhон продукци хадаегалдаг складта, гаражда, эсгэйа бариг бэлигденуудта нэгэшье коммунистнуудые хүмүүжүүлгэ болон партийна хүдэлмэриин бүгад талануд тэндэ хараг дажа үзэгдэhэн байна.

С. СЕРЕБРЯКОВ,
КПСС-эй Октябрьска райкомой инструктор.

Партийна ажабайдал: тобшо мэдээл

ЭЭЛЖЭЭТЭ hУРАЛСАЛ

КПСС-эй Октябрьска райком до партийна эхин организацинуудай секретарьнарай ээлжээтэ hуралсал болобо.

Совет ороной политическэ байгуулалые хубилган шэнэдхэлгэ болон нацинууд хоорондын харилсаануд тухай асуудлаар ВСТИ-гэй багша, түүхын эрдэмэй доктор Д. Ж. Батуев элидхэл хэз. Мүнөөнэй үеын сисо шухала асуудалаар хөөрэлдөөнэй эхи эрдэмтэн табиба гэшэ.

Удаань партийн рэйкомой нэгдэхи секретарь М. А. Антакшинова үгэ абажа, СССР-эй арадэй депутадуудые hунгалтада бэлэдхэлгэтэй дешарамлуулан, партийна организацинуудай ябуулха эмхидхэлэй болон нийтэ-политическэ хүдэлмэриин зорилгонууд тухай хөөрэжэ үгөө. Тиихэдэ, шэнээр эмхидхэгдэжэ байhан кампаниие политическэ үндэр хэмжээндэ үнэргэлгэ хадаа партийна мүнөөдэрэй шухала зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ тэрэ тэмдэглэв.

Эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин зарим асуудалнууд hуралсалай үедэ зүбшэн хэлсэгдэв. Жэшээлхэдэ, бэлэн болгогдоhон продукци хадаегалдаг складта, гаражда, эсгэйа бариг бэлигденуудта нэгэшье коммунистнуудые хүмүүжүүлгэ болон партийна хүдэлмэриин бүгад талануд тэндэ хараг дажа үзэгдэhэн байна.

С. СЕРЕБРЯКОВ,
КПСС-эй Октябрьска райкомой инструктор.

Людмила Алмасова Хяагтын эзэлгэ-нэхэлгын фабрикада зургаан жэлэй туршада ажаллажа байна. Тэрэ эдэбхи үүсхэл гарган хүдэлжэ, hара бүрнин даабарние үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ шалгарhан байдаг. Ленинскэ комсомолой мүндэлhөөр 70 жэлэй оин хүндэлэлдэ арбан хоёрдохи табан жэлэй 4 жэлэй түсэб дүүргэхэ үялга абаад, болзорhоонь үрид дүүргэжэ шадаа. Мүнөө тэрэ 1990 оной тоосоогоор хүдэлнэ.

Коллективэй нийтын ажабайдалда тэрэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Суг хүдэлдэг нүхэдынь этигэл найдабари үзүүлжэ, арадай депутадуудай Хяагтын городской Соведэй депутадаар, цехэй комсоргоор hунгаа hэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Л. Алмасова.

Е. СУРМАЧАЙ фото.

1990 ОНОЙ ТҮСЭБӨӨР

Абаhан ашаг олзоороо гаргашаяа харюулжа, өөhэдынгөө олоhон мүнгэ зөөрөөр өөрыгөө хангаха экономическа шэнэ гуримэй үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байhан мүнөө үедэ республикымнай колхозууд горитойхон амжалта туйлаад байна. Энээн тухай колхозуудай советэй ээлжээтэ заседаниида республикын колхозуудай хэрэгэй талаар бүлэгэй ахамад экономист **И. И. Зангеев** дэлгэрэнгы элидхэл хэхэдээ тодорхой тоо, баримтануудаар үндэhэлэн, hонин холтойгсор хөөрөө. Тусхайлбал, үнэргэhэн гурбан жэлэй туршада колхозууд гол фонднуудаа 26 миллион түхэриг өөр гэхэ гү, али дүрбэн процентөөр дээшэлүүлээ. Бүхыдээ капитальна hомололгонь 91 миллион түхэриг түргэгдэжэ, электрын элшэ хүсөөр, машина, техниксэр хүсэд хангагдаг болоо.

Үнэргэhэн гурбан жэлэй туршада колхозуудта бүхыдөө үйлэдбэриин, гэр байрын, социально соёлой 68 миллион түхэригэй объектнууд шэнээр бериг дажэ ашаглаваа. Тэрэ тоодо 58 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай 471 гэр, 775 hууритей үхибүүдэй сеед, 2000 hуургшадай багтаамжатай hуургуулиин байшангууд, соёлой болон бусад объектнууд ашаглагдаhен байна.

Республикымнай колхозууд бүхы дээрээ 150 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али 1987 оной хитой сасуулбел, 4 миллион түхэриг өөр, харин 1986 оной хитой эзэрэсүүлбэл, 9 миллион түхэриг өөр дээшэлүүлээ. Нёдондо колхозуудта бүхыдөө 109 миллион түхэригэй олзо оруулагдажа, сэбэр олзонь 50 миллион түхэригтэ хүргэгдөө. Ашаг олзын хэмжээн 45 процентээр дээшэлээ. Мачай ургаса ургуулагшад онсо hайнаар ажаллаа. Тэдэнэй оролдолго шадабариин хүсөөр ороонь тарианай, тэжээлэй тогтуунитай баян ургаса абтаа юм. Энэ хугасаа соо тарианай, картаабхын, овощой өөрынь үнэ сэн зарим тэдэ хямдаруулагдаа. Олон районуудай ажахынууд малай условно толгой бүхэндэ 20 центнерhээ дээшэ тэжээлэй единицын хүртэхөөр үбhэ, силос, сенаж, корнеплод болонногоон гурил бэлэдхэв.

Ургаса ургуулагшадhаа гадна мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд яhала урагшагайгаар ажаллаhан байна. Бүхы дээрээ үнэргэн хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха захил үлүүлэгдэн дүүргэгдэв. 1988 оной дүнгүүдые эзэрсүүлэн харахада, нэгэ миллионhоо дээшэ олзо оруулhан ажахынууд нэлээд олошороо. Тусхайлбал, Мухар-Шэбэрэй районой бүхы колхозууд, Бэшүүрэй районой «Победа», Калининай нэрэмжэтэ, Эдэн районой Д. Банзаровай, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир», Яруунын районой «Коммунизм», «Победа», Эгэлрайн районой «Гигант», XXI партсъездын нэрэмжэтэ, Түнхэнэй районой «Сибиряк», Сэлэнгын районой Карл Марксын, XX партсъездын нэрэмжэтэ, Тарбагатайн районой «Маяк», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд ехэ олзотойгоор жэлэй түгэсхөө.

Үнэргэhэн жэлдэ горитойхон амжалтын түйлагдабашье hаань, республикымнай зарим колхозууд зарим талаараа 1987 оной хэмжээндэ хүрэжэ шадаагүй. Илангаяа hу үйлэдбэрилгээ урзанда жэлэйхиhээ 700 центнерээр доошолуулаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Энэ хугасаа соо колхозуудта үхэр мал 3800, тэрэ тоодо үнэзд 3000 толгойгоор, эхэ гахайнууд 760, хонин 11500 толгойгоор хороогоо. Нинтынгээ адууhа малда үбhэ тэжээл хүсэд хүрэгдөөр бэлэдхэhэншье hаа, малай хэзл гарза доошолногүй. Гансахан нёдондо республикын колхозуудта бүхыдоо 20 мянган хонин, үхэр, тэрэ тоодо 1800 үнэзн гарзалhан байна. Эдэ бүгэдэнээ уламжалан мал ажалай гол продукци болохо hу, мяхан элбэгжэгэгүй гэхэш.

Гэхэтэй хамта тугал, хурьган, поршоонхо олоор гарзалжа, ехэ хохидол ушаруулна.

Республикымнай колхозуудай дунда халан абамаар дүй дүршэлтэй ажахынууд олон. Жэшээлбэл, Мухар Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хоёр жэлэй саада тэй хараалаг үүгэрэй 200 гаран эмэ хашарагуудые худалдажа абаад, тусхай фермэ байгуулаа hэн. Мүнөө тус фермэдэнь үнэзн бүриhөө жэлдэ 4000—4500 килограмм hүн hаагдана. Малай үүлтэр hайжаруулхэ, тодорхойлбол, hу үйлэдбэрилхэ технологиео үндэhөөрөө нарижулан hайжаруулха тараар олон районуудта худэлмэри ябуулагданагүй. Хуушан технологиогоор ажаллахадаал, малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлнэгүй бшуу.

Һүүлэй үедэ, тодорхойлбол, гурбан жэлэй туршада республикадамнай подрядай олон ондоо гурим, ажахын тоосоо, мүн бүхыдөө олоhон олзоhоо абаhан ашаг олзоороо гаргашаяа харюулжа, өөhэдынгөө олоhон мүнгэ зөөрөөр өөрыгөө хангаха экономическа шэнэ гуримэй үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байhан мүнөө үедэ республикымнай колхозууд горитойхон амжалта туйлаад байна. Энээн тухай колхозуудай советэй ээлжээтэ заседаниида республикын колхозуудай хэрэгэй талаар бүлэгэй ахамад экономист **И. И. Зангеев** дэлгэрэнгы элидхэл хэхэдээ тодорхой тоо, баримтануудаар үндэhэлэн, hонин холтойгсор хөөрөө. Тусхайлбал, үнэргэhэн гурбан жэлэй туршада колхозууд гол фонднуудаа 26 миллион түхэриг өөр гэхэ гү, али дүрбэн процентөөр дээшэлүүлээ. Бүхыдээ капитальна hомололгонь 91 миллион түхэриг түргэгдэжэ, электрын элшэ хүсөөр, машина, техниксэр хүсэд хангагдаг болоо.

Үнэргэhэн гурбан жэлэй туршада колхозуудта бүхыдөө үйлэдбэриин, гэр байрын, социально соёлой 68 миллион түхэригэй объектнууд шэнээр бериг дажэ ашаглаваа. Тэрэ тоодо 58 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай 471 гэр, 775 hууритей үхибүүдэй сеед, 2000 hуургшадай багтаамжатай hуургуулиин байшангууд, соёлой болон бусад объектнууд ашаглагдаhен байна.

Республикымнай колхозууд бүхы дээрээ 150 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али 1987 оной хитой сасуулбел, 4 миллион түхэриг өөр, харин 1986 оной хитой эзэрэсүүлбэл, 9 миллион түхэриг өөр дээшэлүүлээ. Нёдондо колхозуудта бүхыдөө 109 миллион түхэригэй олзо оруулагдажа, сэбэр олзонь 50 миллион түхэригтэ хүргэгдөө. Ашаг олзын хэмжээн 45 процентээр дээшэлээ. Мачай ургаса ургуулагшад онсо hайнаар ажаллаа. Тэдэнэй оролдолго шадабариин хүсөөр ороонь тарианай, тэжээлэй тогтуунитай баян ургаса абтаа юм. Энэ хугасаа соо тарианай, картаабхын, овощой өөрынь үнэ сэн зарим тэдэ хямдаруулагдаа. Олон районуудай ажахынууд малай условно толгой бүхэндэ 20 центнерhээ дээшэ тэжээлэй единицын хүртэхөөр үбhэ, силос, сенаж, корнеплод болон ногоон гурил бэлэдхэв.

Ургаса ургуулагшадhаа гадна мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд яhала урагшагайгаар ажаллаhан байна. Бүхы дээрээ үнэргэн хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха захил үлүүлэгдэн дүүргэгдэв. 1988 оной дүнгүүдые эзэрсүүлэн харахада, нэгэ миллионhоо дээшэ олзо оруулhан ажахынууд нэлээд олошороо. Тусхайлбал, Мухар-Шэбэрэй районой бүхы колхозууд, Бэшүүрэй районой «Победа», Калининай нэрэмжэтэ, Эдэн районой Д. Банзаровай, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир», Яруунын районой «Коммунизм», «Победа», Эгэлрайн районой «Гигант», XXI партсъездын нэрэмжэтэ, Түнхэнэй районой «Сибиряк», Сэлэнгын районой Карл Марксын, XX партсъездын нэрэмжэтэ, Тарбагатайн районой «Маяк», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд ехэ олзотойгоор жэлэй түгэсхөө.

Үнэргэhэн жэлдэ горитойхон амжалтын түйлагдабашье hаань, республикымнай зарим колхозууд зарим талаараа 1987 оной хэмжээндэ хүрэжэ шадаагүй. Илангаяа hу үйлэдбэрилгээ урзанда жэлэйхиhээ 700 центнерээр доошолуулаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Энэ хугасаа соо колхозуудта үхэр мал 3800, тэрэ тоодо үнэзд 3000 толгойгоор, эхэ гахайнууд 760, хонин 11500 толгойгоор хороогоо. Нинтынгээ адууhа малда үбhэ тэжээл хүсэд хүр

Арадай АНДИДААДУУД

КАРГАЛТАЙ ҺАҺАН

...дэ боложо үнгэрһэн хамтынгаа суглаан ...Оронгын совхозой худэлмэришэд болон ...ргшад Загарайн национально-территориальн... ...эхи һүнгуулиин округһоо СССР-эй арадай ...кандидааар ажахынгаа луговод-механи... Д. Очировые дэбжүүлжэ үгэ хэлэхэдэ, ...нүхэрөө хүн талаараа һайн гэжэ тэмдэг... ...ын ажалша, ухаатай, эдэбхитэй, үсэд нэтэ... ...ангой гэжэ тодорхойлон сэгнээ һэн. Үнэндөө ...б. Анатолий Дамбадугерович нүхэдэйнгөө, ...шэнэрэйнгөө дунда хүндэтэй, ажалша шу... ...байһанаараа илгарна. Гэхэтэй хамта мүнөө ...арадай депутадта кандидааар дэбжүү... ...ажалша бэрхэ, зондо хүндэтэй байхаһаа ...эрилтэдэ хүрэмөр нимэ шэнжэ шанар... ...ойлгохоор байгаа һэн. Долоон үхибүүнэй ...тагайнгаа дунда һүргуули дүүргэнһэнэ хой... ...ажахыдаа механизатораар, автомашинын ...ноор, харин мүнөө луговодоор ажаллажа ...ноогоогоо үрэ һүнгэрэймнай нөөнөйнь нөмтар мүнөө ...ргаан үхибүүдэй дээрэнээ хоёрдохинь ...Анатолий арбан класс түгэсхэнөөр лэ трак... ...ажаллажа захалаа. Хоёрдохи хубүүнэйн... ...ктор жолоодоходо, түрэнһэн эхэнь балай ...ньые байгаагүй. Хүршэнэрэйнь заримдаа:

...ия хубүүнтнай һурахаяа город хэзээ ошо... — гэжэ асуухедень эхэнь:

...згэз һажаажа, хуби заяагаа газартайл хол... ...ненаа бэшэ гү? Мүнөө трактурист болон... ...ана,— гэжэ хэрюусадаг һэн.

...омой хубүүн үнэхэрөө хуби заяагаа газар... ...ибохонь гэжэ гэлсэнээр хүршэнэрэйнь да... ...нирхохөө болёо бэлэй.

...ий жэлэй туршада ашаанай автомашинын ...онор худэлмэрилжэ байһан Анатолий Очи... ...эрэнэ жэлэй хабаһаа совхозойнгоо суута ...ктор Д. Ц-Н. Мункуевай хүтэлбэрилдэг лу... ...ативна онһожоруулагдамал отрядай гэ... ...абтаад, луговод-механизатораар ажаллаж... ...ала шадабаритай бэрхэ байһанаа харуулаа. ...Улаан-Одоной уһелагдадаг 206 гектарай ...даалгадаа юм. Даалгагдаһан участоногоо... ...ыналууриин һубег, ханаабуудыгаа хоёр... ...ахин уһелэдэ, тодорхойлогдоһон бүхы нор... ...ноор үгэнжүүлнэнэй ашаар нёдондо үбһэ ...й баян ургэсэ ургуулжа, отрядайнгаа кол... ...й найдалые батаар харюулаа бэлэй. Тусхэйл... ...э участогайнгаа гектар бүриһөө 25 центнер ...ураяа уялгаяа 39,9 центнертэ хүргээ юм. ...ноогоо хоолой продуктнуудые элбэгжүүлхэ ...мүнөө шангаар тебигдана. Энэ зорилго бэ... ...тула түбхын түрүүн малай тэжээл өхэзр, ...ргаар бэлэдхэжэ өбаха болонобди. Энээ... ...эдуулһа малайнгаа үүлтэрыень һайжаруул... ...жа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэл хэрэгтэй,— гэжэ Анатолий Дамбадугерович һанамжална.

Зүб даа. Бүхы баялиг газарһаа эхитэй. Газераз эззн ёноор, ашаптайгаар хэрэглэхэдэ, бүхы баялигыень амасаха аргатай болохо ха юм. Энээн тухай тэрэ яһала һонирхолтойгоор, дэлгэрэнгыгээр хөөрөө һэн.

—Мүнөө хүн тухай һанаагаа табиха гэхээ зүб. Бүхы хүгжэлтэ, илалтамнай хүнэйл хабаадалгатайгаар түйлагдана гэхээ. Хэрбээ намайе СССР-эй арадай депутадаар һунгаа һаань, би нэн түрүүлэн һунгашадайнгаа али бүхы эрилтыень дүүргэлгээ бүхы хүсэл, зориг зорюулхаб. Тодорхойлбол, һунгашадайнгаа һуудал байдалые һайжаруулжа, баян дэлгэр байдалтай болгохын түлөө, мүн эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэйнь хүсэд дүүрэнээр бэлэдэдэг болохын түлөө оролдохоб. Намһаа зарим... институт, техникумдэ юундэ һураагүйбши, гэжэ нүхэдни асуудаг. Сэхыень хэлэхэдэ, һураха арга боломжо намда бии байна. Тэд сэрэгэй албатай һүүлээр гэжэ хойшолуулһан аад, өөрын гэр бүлэтэй болоходоо, орхёо хум. Саг соогоо эхилэгдээгүй юумэн хойшолуулагдахадаа, хэзээ бэелүүлэгдэхэб даа? Мүнөө институт дүүргэгүйдээ голхорогшогүйб. Ажал хаанашье адли,— гэдэ Анатолий Дамбадугерович хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлнэ.— Зарим эхэ, эсэргэнэрэй үхибүүнэйнгээ муугаар һурахада, «тоомоо таһаржа муугаар һураа һаа, үхэрэй шабааһан, хониной шэбхэ соо ажаллахаш, һайнаар һура» гэжэ бадашажа, баалажа байхыень дуулаһан байхат. Энэ заналтамнай мүнөө арайл таараһагүйл даа. Ажахыдаа һүрэг хонн, үхэр адуулжа гү, али һаалишан болонхой, үгышье һаа, ургэса ургуулжа ябаашаднай тиимэл һаа, ахир муу хүнүүд гэхээ гү? Үхибүүдээ, үнгэржэ ерэхэдэ өөнэдынгөө ерээдүйн хөлөөнние иимээр хүмүүжүүлхэдээ, ямар ехэ алдуу хэнэбиди. Энээн тухай ойлгохоор,— гэжэ тэрэ сэдьхэжэ ябаһанаа сэхэ хэлээ һэн.

Түрэхэһөө хойшо худөөдэ хүмүүжэжэ хүн болоһондоо юм гү,—тэрэ худөөгэй зоной ажабайдал, ажаһуудал тухай онсо ульһатайгаар хөөрэнэ. 521-дэхи округто үнэхөөрөө город шадархи районууд ороно. Тиимэнээ эндэ баһал өөрын илгаатай. Анатолий Очировай мэдүүлнэнэй ёноор, Улаан-Удэ хото шадархи районуудай һуурин, тосхонуудта ажаһуугшад хубиин бата бэхи ажахытай байгаал һаа, бултанда ашаатай, туһатайшье. Олон мал, гахай Барихын хажуугаар огород өхэзр тарихадань хорилтогүй. Һаа болотор худөөдэ ажаһуудаг аад, хотын магазинһаа тоһо, зөөхэй, капуста, помидор, үгэрсэ худалдажа абадаг байгаөбди. Энэ алдуугаа түргэн заһаруулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ бодомжолно.

Худөө ажахын экономико үндэнөөрнь һайжаруулха талаар ажалай эмхидхэлэй олон ондоо шэнэ гуримуудай үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байһанда Анатолий Дамбадугерович баяртай. Тэрэнэй ажалледаг отрядай коллектив абтаһан бүхы олзоһоо түлбэреэ абаха ажахын тоосооной гуримаар худэлмэрилдэг юм. Тиимэнээ һүүлэй үедэ эндэ бэлэдхэгдэлэн үбһэнэйнь өөрын үнэ сэн горитойгоор хямдаруулагдахаһаа гадна луговодуудэй салин түлбэри хэрэа байса дээшэлээ. Жэшээлбэл, Анатолий Очировай звено жэлэй эсэсэй дүнгөөр 3 мянга гаран түхэригий нэмэлтэ түлбэридэ хүртэнэн байха.

— Эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэдэ туһатай шэнэ гуримуудые — арендэ, фермерэй ажахы, агрофирмэ, кооператив, подряд болон бусадшье аргануудые би һайшаанаб. Зүгөөр эдэ гуримуудые һайнаар гүнэзгыгөөр бодомжолжо, бусадта, илангяяа маней обществодо хоро хүргэхэгүйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Тодорхойлбол, эндэ гансал хубиингаа, олзотохо талыень хараха ёногүйбди,— гэжэ Анатолий Дамбадугерович тайлбарилаа.

Загарайн национально-территориальна 521-дэхи һүнгуулиин округһоо СССР-эй арадай депутадта кандидааар дэбжүүлэгдэнэн Анатолий Дамбадугерович Очировай этигэмжэтэ нюурнууд олон. Тэдэнэй нэгэн болохо Улаан-Удын шубуунай фабрикын директор Г. П. Тюменцевтэй уулзажа хөөрэлдэхэдэмнэй:

— Мүнөө һүнгэгдаха депутадуудта шанга эрилтэ табигдана. Депутат гэхээ һүнгуулиингаа округтой харьяата нютагуудтахи хүн зоной бүхы эрилтэнүүдыень, зорилгонуудыень, зоболон гашуудалнуудыень сүм мэдээд байха ёнотой. Энэмнай салин түлбэреэ абадаг предприяти, эмхиин бэшэ, бүхы округтой гажэ үшөө дахин тэмдэглэнэб. Анатолий Дамбадугерович Очиров энэ эрилтэдэ хүрэхөөр хүн. Бидэ һүнгаһан депутадһаа гансал гараа һарбайжа эрэзд байхагүй, өөнэдөө али болохоор туһаха, дүнгэлсэхэ, хамта зүбшэлсэхэ, һанамжа, дурадхалнуудаараа андалдаха ёнотойбди,—гэжэ мэдүүлээ бэлэй.

Иимэл даа, манай үеын хүнүүдэй нэгэн, хубилган шэнэдхэлгын түлөө бүхы хүсээ элсүүлхые ороло... Анатолий Дамбадугаровичовай энэ нэ... жаргалтай.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

Минии программаһаа

Хубилган шэнэдхэлгые хурдадхахын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдохоб. Худөө ажахын продуктнуудые элбэгээр үйлэдбэрилхэ бүхы арганууд мүнөө манда шухала хэрэгтэй. Ажахынуудта өөнэдынгөө арга боломжоор экономикоёо хүгжөөхэ эрхэ байдал олгохын түлөө тэмсэхэб. Городой промышленна предприятинууд худөөгэй һуурин тосхонуудай хүгжэлтэдэ мүнгэ зөөри горитойхоноор һомолхо ёнотой. Худөө ажахыда үри шэриеэ түргэн бусааха гэһэн эрилтые дэмжэнэб.

Үхибүүдээ дүрбэн тэгшээр һурган хүмүүжүүлхэ гээшэ гансашье һүргуулиин бэшэ, мүн эхэ, эсэгын нангин уялга мүн. Арадай эрдэм һуралсалай худэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна съезд дээрэ абтаһан шинидхэбэринуудые бэелүүлхын түлөө арга шадабаряа элсүүлхэб.

Худөө нютагуудта, һүргуулинуудта, залуушуулай дунда спорт хүгжөөхэ гээшэ шухала гэзд тоолоноб. Энэндэ ондоогоор хандаха саг ерээ.

Байгаалиа бузарлахагүй, аршалан хамгаалха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсохоб.

Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилэн гаргалгада гол анхаралаа хандуулхаб.

А. ОЧИРОВ.

...жа, ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэл хэрэгтэй,— гэжэ Анатолий Дамбадугерович һанамжална.

Зүб даа. Бүхы баялиг газарһаа эхитэй. Газераз эззн ёноор, ашаптайгаар хэрэглэхэдэ, бүхы баялигыень амасаха аргатай болохо ха юм. Энээн тухай тэрэ яһала һонирхолтойгоор, дэлгэрэнгыгээр хөөрөө һэн.

—Мүнөө хүн тухай һанаагаа табиха гэхээ зүб. Бүхы хүгжэлтэ, илалтамнай хүнэйл хабаадалгатайгаар түйлагдана гэхээ. Хэрбээ намайе СССР-эй арадай депутадаар һунгаа һаань, би нэн түрүүлэн һунгашадайнгаа али бүхы эрилтыень дүүргэлгээ бүхы хүсэл, зориг зорюулхаб. Тодорхойлбол, һунгашадайнгаа һуудал байдалые һайжаруулжа, баян дэлгэр байдалтай болгохын түлөө, мүн эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэйнь хүсэд дүүрэнээр бэелүүлэгдэдэг болохын түлөө оролдохоб. Намһаа зарим... институт, техникумдэ юундэ һураагүйбши, гэжэ нүхэдни асуудаг. Сэхыень хэлэхэдэ, һураха арга боломжо намда бии байна. Тэд сэрэгэй албатай һүүлээр гэжэ хойшолуулһан аад, өөрын гэр бүлэтэй болоходоо, орхёо хум. Саг соогоо эхилэгдээгүй юумэн хойшолуулагдахадаа, хэзээ бэелүүлэгдэхэб даа? Мүнөө институт дүүргэгүйдээ голхорогшогүйб. Ажал хаанашье адли,— гэдэ Анатолий Дамбадугерович хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлнэ.— Зарим эхэ, эсэргэнэрэй үхибүүнэйнгээ муугаар һураһада, «тоомоо таһаржа муугаар һураа һаа, үхэрэй шабааһан, хониной шэбхэ соо ажаллахаш, һайнаар һура» гэжэ бадашажа, баалажа байхыень дуулаһан байхат. Энэ заналтамнай мүнөө арайл таараһагүйл даа. Ажахыдаа һүрэг хонн, үхэр адуулжа гү, али һаалишан болонхой, үгышье һаа, ургэса ургуулжа ябаашаднай тиимэл һаа, ахир муу хүнүүд гэхээ гү? Үхибүүдээ, үнгэржэ ерэхэдэ өөнэдынгөө ерээдүйн хөлөөнние иимээр хүмүүжүүлхэдээ, ямар ехэ алдуу хэнэбиди. Энээн тухай ойлгохоор,— гэжэ тэрэ сэдьхэжэ ябаһанаа сэхэ хэлээ һэн.

Түрэхэһөө хойшо худөөдэ хүмүүжэжэ хүн болоһондоо юм гү,—тэрэ худөөгэй зоной ажабайдал, ажаһуудал тухай онсо ульһатайгаар хөөрэнэ. 521-дэхи округто үнэхөөрөө город шадархи районууд ороно. Тиимэнээ эндэ баһал өөрын илгаатай. Анатолий Очировай мэдүүлнэнэй ёноор, Улаан-Удэ хото шадархи районуудай һуурин, тосхонуудта ажаһуугшад хубиин бата бэхи ажахытай байгаал һаа, бултанда ашаатай, туһатайшье. Олон мал, гахай Барихын хажуугаар огород өхэзр тарихадань хорилтогүй. Һаа болотор худөөдэ ажаһуудаг аад, хотын магазинһаа тоһо, зөөхэй, капуста, помидор, үгэрсэ худалдажа абадаг байгаөбди. Энэ алдуугаа түргэн заһаруулха хэрэгтэй гэжэ тэрэ бодомжолно.

Худөө ажахын экономико үндэнөөрнь һайжаруулха талаар ажалай эмхидхэлэй олон ондоо шэнэ гуримуудай үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэжэ байһанда Анатолий Дамбадугерович баяртай. Тэрэнэй ажалледаг отрядай коллектив абтаһан бүхы олзоһоо түлбэреэ абаха ажахын тоосооной гуримаар худэлмэрилдэг юм. Тиимэнээ һүүлэй үедэ эндэ бэлэдхэгдэлэн үбһэнэйнь өөрын үнэ сэн горитойгоор хямдаруулагдахаһаа гадна луговодуудэй салин түлбэри хэрэа байса дээшэлээ. Жэшээлбэл, Анатолий Очировай звено жэлэй эсэсэй дүнгөөр 3 мянга гаран түхэригий нэмэлтэ түлбэридэ хүртэнэн байха.

— Эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгжүүлхэдэ туһатай шэнэ гуримуудые — арендэ, фермерэй ажахы, агрофирмэ, кооператив, подряд болон бусадшье аргануудые би һайшаанаб. Зүгөөр эдэ гуримуудые һайнаар гүнэзгыгөөр бодомжолжо, бусадта, илангяяа маней обществодо хоро хүргэхэгүйгөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Тодорхойлбол, эндэ гансал хубиингаа, олзотохо талыень хараха ёногүйбди,— гэжэ Анатолий Дамбадугерович тайлбарилаа.

Загарайн национально-территориальна 521-дэхи һүнгуулиин округһоо СССР-эй арадай депутадта кандидааар дэбжүүлэгдэнэн Анатолий Дамбадугерович Очировай этигэмжэтэ нюурнууд олон. Тэдэнэй нэгэн болохо Улаан-Удын шубуунай фабрикын директор Г. П. Тюменцевтэй уулзажа хөөрэлдэхэдэмнэй:

— Мүнөө һүнгэгдаха депутадуудта шанга эрилтэ табигдана. Депутат гэхээ һүнгуулиингаа округтой харьяата нютагуудтахи хүн зоной бүхы эрилтэнүүдыень, зорилгонуудыень, зоболон гашуудалнуудыень сүм мэдээд байха ёнотой. Энэмнай салин түлбэреэ абадаг предприяти, эмхиин бэшэ, бүхы округтой гажэ үшөө дахин тэмдэглэнэб. Анатолий Дамбадугерович Очиров энэ эрилтэдэ хүрэхөөр хүн. Бидэ һүнгаһан депутадһаа гансал гараа һарбайжа эрэзд байхагүй, өөнэдөө али болохоор туһаха, дүнгэлсэхэ, хамта зүбшэлсэхэ, һанамжа, дурадхалнуудаараа андалдаха ёнотойбди,—гэжэ мэдүүлээ бэлэй.

Иимэл даа, манай үеын хүнүүдэй нэгэн, хубилган шэнэдхэлгын түлөө бүхы хүсээ элсүүлхые ороло... Анатолий Дамбадугаровичовай энэ нэ... жаргалтай.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

УЛАД ЗОМНАЙ ОЛООР ХАБААДАГ ЛЭ!

СОВЕТ соёлой жасын Буряадай отделени эмхидхэгдэнһээр эдэ үдэрнүүдтэ жэл болобо. Үнгэрһэн хугасаа соо манай жаса ниитынгээ эмхиин эмхидхэлэй шатые дабажа, ажал ябуулгынгаа эхин хаһые захалһан байна.

Совет соёлой жасын правлениин түрүүлэгшэ академик Д. С. Лихачев соёлой жасын үмэнэһөө СССР-эй арадай депутадта кандидааар дэбжүүлэгдээ. Тэрэ хадаа жасынгаа саашанхи зорилгонуудые «Гамнаха, ашаглаха, арьбалха» гэһэн үгэнүүдээр тодорхойлоо юм. Энэ хадаа совет соёлой жасын хэдэг худэлмэриин уряа болоно. Тэрэниие бидэ даган худэлхэ байнабди.

Соёлой жасын манай отделени хадаа нютагайнгаа эрхэ байдалай эрилтэнүүдтэ түшэглэн, ажалаа ябуулха байна. Отделениин правлениндэ үзэнэй президиумдэ манай республикын ниитын болон зохёохы ажалтай эмхинүүдэй түлөөлэгшэд оролсоод, хэрэг ябуулгынгаа хэдэ хэдэн программа хараалганхай гээшэ. Жэшээлхэдэ, «Угай соёл ба мүнөө үе саг» гэһэн удаан болзорой программада бидэ илангяяа анхаралаа хандуулнабди. Олон янзын, ехэ хэмжээнэй дурсагдагша программаһаа «Дурасхаал» гэһэн темээр бидэ хэмжээ ябуулганнуудые тодорхойлообди. Энэ талаар түүхын ба соёлой дурасхаалта зүйлнүүдые сахин хергалзалха Бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай отделенитэй суг хамта эрхилдэг хэмжээ ябуулганнуудная анхаралгдамаар гээшэ ха. Жэшээлхэдэ, бидэ президиумүүдэйнгээ хямтын заседани үнгэргэжэ, Улаан-Удэ хотын архитектурын хүшөөнүүдые, түүхын удха шанартай байшаннуудай мүнөө үеын байдал, тэдэниие һэльбэн шэнэлхэ, ашаглаха асуудалнуудые зубшөө һэмди. Тэрээндэ манай хотын олоннитын түлөөлэгшэд, гүрэнэй соёлой органуудай хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсажа, дурсагдагша хэрэгтэ бии байгаа дутагдалнуудые шангаар шүүмжэлһэн байна.

Һүүлэй үедэ гүрэнэй харгалзала доро абтаһан архитектурын барилганууд зоргондоо орхигдошохой, заһабарилагдаһагүй. Зарим үшарта түүхын удха шанартай барилганнуудые дура зоргороо һэльбэхэ, хубилгаха үшарнууд үзэгдэнэ.

Энэ талаар зарим тэды дурадхалнууд оруулагдаа, тогтоолнууд абтаа һэн. Тэдэнэй ёноор түүхын дурасхаалта хүшөөнүүдэй үүрые олоной дунда үргэхэ, ойлгуулха хэрэг болоно. Тиин онсо удха шанартай түүхын хүшөөнүүд тухай уран һайхаараар шэмэглэгдэһэн альбомуудые, букледдуудые захилаар хэблүүлхэ, хизаар ороноо шэнжэлһэн удхатай согсолборинуудые гаргаха хэрэг шухала болонхой. Энэ талаар манай республикада тусхай мэдээсэлэй бюллетень хэблэдэг болохо тухай соёлой Совет болон Бүхэроссин жасын үмэнэ асуудал табигдаһан байна.

«Дурасхаал» гэһэн программаар бидэ ажал ябуулгаяа эрхилхэдээ, Совет засагай түлөө, мүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнтай холбоотой арадайнгаа тэмсэлэй түүхын баримтануудта, хүшөөнүүдтэ онсо анхаралаа хандуулнабди. Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ, илангяяа тэдэнэртэ совет патриотизмын, интернационализмын үзэл бодол хүгжөөхэ талаар тэдэ бүгэдын ехэ удха шанартай байһаниинь мэдээжэ. Энэ талаар бии байгаа революционно болон дайшалхы үеын хүшөөнүүдээ гадна В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёноор, үе сагайнгаа үзэл бодолой, эстетическэ эрилтэнүүдэй ёноор шэнэ хүшөөнүүдые байгуулха хэрэг шухала болоно.

Улаан-Удэ хотодо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаһан Буряад ороной түлөөлэгшэдэй дурасхаалда хүшөө табигдахаяа бэлэдхэлэй худэлмэри ябуулагдажа байна. Энэ хадаа ехэ хэмжээнэй. Мүнхэ галтай мемориал болохо юм. Тиихэдээ граждан дайнда унаһан Буряадай партизануудта табигдаха хүшөөгэй проектын конкурс соносхогдонхой. Тэрэ хадаа Тарбагатайн райондо оршодог Омулевка гэжэ олондо мэдэгдэжэ хада дээрэ табигдаха юм. Хоца Намсараевай нэрэ зүүжэ байдаг буряад драмын академическэ театрай үбэр талада энэ элитэ уран зохёолшо, ниитын ажал ябуулагшада хүшөө бодхоогдохо. Хэнэйшье мэдэһээр, байгша оной май һарада манай республика Хоца Намсараевай түрэһөөр 100 жэлэй ой тэмдэглэхэ байна.

Дурсагдагша һайн һайхан хэрэгүүдтэ дэмжэлгэ, туһа болгон Совет соёлой жасын Буряадэй отделени хадаа дээрэ тоологдоһон хүшөөнүүдэй барилгада һайн дуранай мүнгэ зөөри улад зонһоо суглуулхаар соносхоһон юм. Энээн тухай нёдондо жэлэй май һарада республикын газетэнүүд, теловидени болон радио олоннитэдэ дуулгаа һэн. Тэрэнэй удаа манай нээнэн счедто улад зоной зүгһөө мүнгэ зөөри ороно захалаа юм. Ажалша бүхэли коллективүүд болоод эрхэ эн улад тэрэ счедтомнай мүнгэ оруулна.

Нэн түрүүн ажалай ветеран, Улаан-Удын мяханай комбинадай худэлмэришэн Е. С. Афанасьева Совет соёлой жасын Буряадай отделениин соносхолдо харюусаа бэлэй. Энэ нүхэрнай пенсидэ гараашье һаа, шадал эзэргээрээ түрэл коллективтээ ажаллаһаар юм. Соёлой жасада мүнгэ эльгээхэдэ: «Энэ һайн хэрэг дэмжэжэ, олоннитын уряае үнэн зүрхэнһөө һайшаанаб. Дайнда унаһан сэргэшэдэй дурасхаалда табигдаха хүшөөгэй барилгада 50 түхэриг үгэнэб. Саашадаашье худэлһэн хүлһэнэйнгээ мүнгэнһөө энэ хэрэгтэ гаргашалжа байхаб. Үнгэрһэн дайнда минии аха энэл манай комбинадһаа мордожо, 1943 онодо, 28 наһатайдаа унаһан юм. Ахаһаамни гадна минии түрэлэй хэдэн зонуud тэрэ дайнһаа бусаагүй»,— гэжэ бэшэнэ.

Худөө нютагуудай улад зоной дундаһаа эгээл түрүүлэн Хориин районой Аноагай совхозой ажалшан Павел Базаровичай Жамьянов соёлой жасада өөрынгөө хубитые оруулаа юм. Энэ нүхэрнай үнэр баян, хонишон бүлын аха захань болоно.

Тиихэдэ республикын алба хаагшадай зүгһөө Зүүн Сибириин технологическа институтдай кафедрые даагша, философиин эрдэмэй доктор Даша Дашипылович Лубсанов нэн түрүүн хубитаяа өргүүлаа һэн. «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаһан сэргэшэдэй дурасхаалда бодхоогдохо хүшөөгэй барилгада манай республикын хүн бүхэн өөнэдынгөө хубитые оруулха ёнотой. Энэ хадаа хүн ёноной, эрхэтэн ёноной хэрэг мүн»,— гэжэ нүхэр Лубсанов бидэнтэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ бэлэй.

Оперо болон балетдэй, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрнууд, хатар, дуунай «Байгал» ансамбль концертнүүдһээ ороһон мүнгэеэ соёлой жасын счёдто дамжуулаа юм. Тэрэшэлэн арадай уран бэлигэй, соёл-гэгээрэлэй худэлмэриин республиканска эрдэмэй-методическа туб. Хурамхаанай районой соёлой таһагайхид уран һайханайнгаа коллективүүдэй үгэнэн концертнүүдэй түлөөһые мүн лэ манай жасада дамжуулаа.

Тэрэшэлэн Улаан-Удын ЛВРЗ-гэй, түмэр замай Наушки станциин коллективүүдһээ, СССР-тэхи буддын шажангай түбэй захиргаанһаа (Иваргын дасан), Улаан-Удэдэ оршодог Свято-Воскресенскын һүмэһөө һайн дуранай мүнгэ зөөри оруулагдаа юм.

Бүгэдэ арадай энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ үхибүүдэйшье эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байһаниинь баясамаршье, урмашамаршье байна. Жэшээлхэдэ, Улаан-Удэ хотын 41-дэхи һүргуулиин һүрагшад соёлой жасын счедто 160 түхэриг, 36-дахи һүргуулиин 8-дахи «а» классайхид 35 түхэриг дамжуулһан байна. Энэ эдэбхитэй хэрэгэйнь түлөө тэдэнэртэ, мүн багшанартань һайнние хүргэнэбди.

Һайн дуранай энэ хэрэг үргэлжлөөр. Бидэ тэдэнние нангинаар сахинабди, дэмжэнэбди. Тэдэ бүгэдэнь эльгээһэн, үгэһэн зоной хэлээшээр хэрэглэгдэхэ, ашаглагдаха байна. Гэбэшье һаяшаг правлениингээ президиумэй шидхэбэреэр газарай худэлэлгэһөө газарнуудаар хүнгэхэнөөр эльбэхэ, тоншохо юм. Тиихэдээ:

— духынгаа тэг дундаһаа сабиргай тээшээ;

— хамарайнгаа хоёр далиһаа мүн лэ сабиргай тээшээ;

— аманайнгаа углуунүүдһаа шэхэнэйнгээ нүхэн тээшэ;

— үргэнэйнгөө тэг дундаһаа шэхэнэйнгээ дүрэ хүрэтэр. Гол түлэб иимэнүүд шугамуудые хадуужа абахыетнай дурадхаһаб.

Хэрбээ духа дээрэтнай үршалаануудай олон һаа, ургэша хойшонь, гэдэргэ үруунь һайса нидхэрхэ, эльбэхэ юм.

Нидхэрэлгээ дүүргэхэ тээшэ хүргэнуудаа хөлта удаарууламаа, дарад гээд болихо юм. Һүүлээрнь нюур дээрээ нэгэ минута соо халуун жэн (халуун уһаар норгогдоһон полотенци гү, али салфеткэ) табяад, түрхиһэн кремэйнгээ үлэгдэлые саарһан салфеткээр аршаарайгты.

Нюур болон хүзүүгээ 25—30 наһа хүрэһэнэй һүүлээр нидхэржэ эхилһэн дээрэ ааб даа. Хэрбээ эхилээ һаа, тэрэнээ алдангуй, саг үргэлжэ хэхэдэ, ашаг үрэнь үзэгдэхэ байха.

Нюуртаа элдэб шарха, түүхэйн гарадаг, үнэ үргадаг, улайдаг хүнүүдтэ нюурее нидхэрэлгэ хорюултай юм. Танай бэеын арһанай байдалые шалгажа үзэһэн, хараһан врач-косметолог лэ танда зүбшэл үгэхэ.

С. ТАРНУЕВА,
дерматолог-косметолог.

Ашаг үрэтэ ажалай, ...үүр энхэ байдалай түлөө

...ЛДОХОЛ ХЭРЭГТЭЙ

...ёно хазагайруулха ...эргылхэ, архидалга ...лизмтай тэмсэхэ та... ...да ниитын комиссиг... Тэрэ архи уудаг хү... ...иналта дороо абан... ...бэз архи уунан ба... ...згдаа һаа, тэрэ хүн... ...ерэлдэжэ, шалгатаа... ...ирруулээд, ямар нэ... ...эз өбадаг гээшэ.

...урбан хүнһөө бүри... ...комиссида үйлэдэ... ...ирруушүүл, эдэбхитэд, ...ой комитедэй парт... ...гэшүүд, һурган хү... ...ашаднай ородог. Фаб... ...директорэй орлог... ...инай комиссийн түү... ...юм) А. А. Хмелёв, ...ветеран О. Ф. Шелого... ...ад бухгалтерай ор... ...Ф. Южикова гэшэд ...ай худэлмэридэ гарга... ...аяа оруулдаг. Тэ... ...тэй тэдэнэй хэлэн... ...ажэй хөөрэлдөөнүүд, ...эмжээнүүдынь дэмы... ...ёй, харин яһала ашаг... ...айдаг. Эдэнэр бүхы ...ниез олондо мэдээ... ...уулдаг юм. Ажалай ...эбдэнэн зарим нэгэн ...эйнгээ урда гаража, ...ушер тухайгаа мэдээ... ...ешэдаа бэз ямараар ...баха тухайгаа хэлэдэг, ...ургэз үгэдэг зеншэл... ...лхэдэ, үндэгэнэй скла... ...лектив ажалай журам ...журам эбдэхэ ябадал эрид хороо гэхэ шухала. Энэ хэлэһэнэ тоо, баримтануудаар харуулбал, иимэ юм: 1987 оной арбан нэгэн һарын турша соо архи уулаһанайнгаа түлөө 24 хүн харюуселгада хабаадуулагдаһан байгаа. Харин 1988 оной энэл хугасаа соо 8 хүн архи уугаа. Ажал дээрээ һогтуу ябаһан 4, милицидэ баригдаһан 11, архи уугаад, ажалдаа гараагүй 5 хүн урда жэлдэ ушэрһан һаа, нёдондо жэлдэ эдэ тоонууд тус тустаа 2, 1, 2 болотороо хороһон байха юм. Эдэ тоо, баримтануud дээрэнээ тобшолол хахэдэ, архидалга болон алкоголизмтай тэмсэхэ талаар байгуулагдаһан комиссиимнай эрмэлээл түгэс, зүбөөр табигдаһан худэлмэриин ашаар фабрикадамнай нилээд ехэ амжелта түйлагдэба. Энээнээ уламжалан, хэлэхэ юумэмни гэхэдэ, архидалгатай тэмсэл һайнаар эмхидхэхэдэ, бодото үүэ дүн заабол түйлагдаха байна бшуу. Зүгөөр энэ худэлмэриие һуладуулжа, мартажа болохогүй.

В. ЖАРКОЙ,
Сотниковой шубуунай фабрикын профкомой туруулэгшэ.
А. ХАМАГАНОВ,
тус фабрикын ахамад юрисконсульт.

ЭЛҮҮР ЭНХЫН БУЛАН

15 МИНУТА ЗОРЮУЛХАДА ЯАХАБ?

Ямаршье хүн — эрэшье, эхэнэршье, залуушье, наһатайшье һаа, зудэрүү муугаар хараг...даха дурагүйл байха даа. Хараха янзада хүн үзэмжэтэй зохид шэнги байгаа һаа, бэедэ найданги, бата бэхи байһандал өөртөөшье һанагдаха жэшээтэй юм. Бэеымнай арһанай үнгэ, үнэн, нюдэн, аман, бүхыдөө бэе махабадаймнай түхэл шэнжэ гээшэ өөнэдынмнай бэез хэр эзэрэ зүбөөр абажа ябаһанһаа дулдыдаг гээшэ. Энэ хэлээшэмни эхэнэрнүүдтэ илангаяа хабаатай байха.

Ажал хэжэ ябаһан хүнүүд өөрыгөө ходо сэбэр сэбсэгэрээр абажа ябахын тулада врачебно-косметическэ эмхи зургаанда орохо сүлөөгүйшье байжа болохо. Тиимэнээ голхорһоной хэрэггүй, манай дурадхаһан зүбшэлнүүдые гэртээшье хэхэдэтнай хамаагүй. Тэрээндэ заал һаа, ехэ саг хэрэгтэй бэшэ ха юм. Үдэшэ, үглөө миил 5—15 минута хурэхэ даа. Зүгөөр таһалгаяагүйгөөр ходо хэжэ байһан һайн юм.

Би эндэ тусхай туһатай зүбшэлнүүдые дүүргэхэ тухай хэлэнэб. Нюурайнгаа болон хүзүүнэйнгээ арһа саг үргэлжэ харуулһажа ябаха хэрэгтэй. Тиигэхын тула өөрөө эльбэжэ, нидхэржэ, элдэбын баг (масканууды) үнжөөд лэ хэжэ байхада болохо. Нидхэрэлгэ тусхай кабинедтэшье (Смолина, 69) ябажа хүүлэхэдэ яанаб, 15—20 дахин хэхэдэ, нэгэ курс гараһан болодог юм.

Кабинедтэ ябажа хүүлэхэ аргагүй һаа, гэртээ хэхэдэ болохо. Гэрэйнгээ ажал хэжэ дүүргэһэн хойнсо удэшэлэн 10—15 минута тухай саг олохо бэзэт. Үһэнэйнгөө нюур, хүзүүн дэзүүртнай үнэхэгүйн тулада пулаад боогоод, нюур, гараа үгэгдаад, гэрэлэй урда һуухат. Тиигээд хүүрэй арһанай крем гү, али оливкоо гү, али ургамалай тоһо нюуртаа нимгэнээр түрхихэт. Тиинһэн хойнсо нидхэржэ эхилхэ ёнотойт. Нидхэрэлгэ гээшэмнай өөрин зэбэритэй юм. Хаанаһаа эхилжэ, хайшань нидхэрхэ, эльбэхэ тухай хэлэбэл, нимэ байха.

Хоёр гарайнгаа 2-дохи, 3-дахи ба 4-дэхи хүргануудай хюмһанай ара талын зөөлэн газарнуудаар хүнгэхэнөөр эльбэхэ, тоншохо юм. Тиихэдээ:

— духынгаа тэг дундаһаа сабиргай тээшээ;

— хамарайнгаа хоёр далиһаа мүн лэ сабиргай тээшээ;

— аманайнгаа углуунүүдһаа шэхэнэйнгээ нүхэн тээшэ;

— үргэнэйнгөө тэг дундаһаа шэхэнэйн

ТОЛИ

Дондок УЛЗЫТУЕВ

САГААН ҺАРЫН МЭНДЭ

Жэлэй дүрбэн сагта жэгдэ һэлгэн байдаг
Жэнхэни буряад дайдымни уларил гээшэ шэрүүн.
Үүрган сагаан үгыень удхалхынгаа урда тээ
Урдам талын заншалаар амаршала түрүүн:

Мэндээ!

Саһа бордоһото хүйтэн үбэл үнгэржэ,
Сагаагаа бариха элдин хаһа дүтэлбэ гү!
Сахилзын үзүүр саһан дорофоо бултайжа,
Сагаан һарамнай үри һараяа хүтэлбэ гү!

Мэндээ!

Харалган хүйтэн хагсуу һалхинай бусахын түлөө,
Хадарган жабар хара зудан ошохын түлөө.
Халюун хонгорногоон хабарай ерэхын түлөө,
Хадын боорёор даллан һууха үргын түлөө.
Манхан талаяа магтан дуулаха хүхын түлөө,
Маряан соохор эхэ тайгын хүжын түлөө,

Мэндээ!

Манай түлөө ажана һүудаг эжын түлөө
Дүшэн залаа ногооной шэмэ шүүһэн —
Дүлэтэн байгаа духэряагаймнай дуһан бүхэн
Амитан зоной хэтэ сагһаа амсан һууһан
Ажалайнь амта хатуу арза байһан гэхэл,

Мэндээ!

Адуу мал, хони хурьгыемнай атаржуулха хэшэгтэй,
Агуу соло, амгалан байдал бэлэглэхэ хүсэтэй,
Арбай тарган нюрган дээрэ долгисуулха шэдитэй,
Арад түмэнэй ажалша гэр — ашата сагаан түшэгтэй
Аглаг ехэ дайдадаа арзынгаа дээжэ сүршеед,
Аха-эгэ холын газэрһаа амаршалаһ морилһон
Алтарма үһэтэй, тунгалаг нюдэтэй айлшандаа
Алда хадаг дээрэ мүнхын духэряа бариял даа!

Мэндээ!

Анха үвдынгаа нангин ёно дэбжүүлэе,
Адха адхаар ая гангаяа сүглуулая.
Айл айлаар арюун хангапынь түнаг лэ
Ажабайдалгай һүлдэ түхөөн шатаг лэ!

Хилгудэй баатарай магтаал-шаналал

Хилгудэй баатарай энэ магтаал-шаналал «Нюуса тобшо» соо бии юм. Гадна «Шара туужа», «Асаракчи» гэхэ мэтын үгай бэшэгүүд соо дабтагдагаг. Имагтан Сагаан Сэсэнэй «Эрдэнини тобшо» соо хэлбэринь ондоо болгогдоһон. Эрдэмтэн Н. П. Шастинагай тодорхойлһоор, тэрээнһээ ураи нугалбаринь шанар доошолһон байна.

Уншагшадта дурадхагдааша энэ хэһэг хадаа Лубсан Данзанай «Алтан тобшоһоо» абтажа, академик Ц. Дамдинсүрэнэй соголборилжо, 1958 ондо Улаан-Баатарта хуушан монголоор хэблүүлһэн «Зуун бэлиг» соо оронхой. Тэндэһээ Ц. ДОНДОГОЙ абажа бүрэадшалба.

ХАН ШЭРЭЭДЭ һууһан сагһаа хойшо ондо арадуудта, оронуудта дайшелхы олон добтолгонуудые үйлдэдэн Чингис хаан хорин хоёрдохи жэлээ улас түрые зонхилжо байхадаа, Тенгад ороние нүйдхэһэн юм. Энээн тухай «Зуун бэлиг» соо үгтэһэн хэһэгэй эхиндэ иигэжэ хэлэгдэнэ «...улаагшан гахай жэлдэ жаран зуугаан наһандаа долоодохи һарын арбэн хоёото тэнгэсэн болобо».

Хаһаг тэргэдэ хүлэгүүдые хүллэжэ,
Хаан эзэнэй алтан хүүрые
Хаһаг тэргэдэ үргэн тээжэ,
Харижа үргэдэ бусахын
урда

сунид Хилгудэй баатар шаналан дуулаба:

Халюун харсагын жэгүүр
болон
ошоболши, эзэн минии,
Ханхинаха тэргын тээбэри
болон
ошоболши, эзэн минии!
Туулиха харсагын жэгүүр
болон
ошоболши, эзэн минии,
Туриха тэргын тээбэри
болон
ошоболши, эзэн минии!
Жэргэхэ шүбүүнай жэгүүр
болон
ошоболши, эзэн минии,
Жэнгирхэ тэргын тээбэри
болон
ошоболши, эзэн минии.

Мун хадын хажууда намагта хүрөөд, тэргын булан шабарта шаагдаба. Тэргын мөөрнүүдые худэлгэжэ ядахадаа,

Түрүүлһэн хатад,
хубуудшни тэндэ бэлэй!
Арюун байгуулһан түрэшни,
Албалан байгуулһан
уласшни,
Амараг хатад, хубуудшни,
Алта ута харшашни
тэндэ бэлэй!
Уранаар байгуулһан
түрэшни,
Ушаралдаһан хатад,
хубуудшни,
Урид эблүүлһэн олон
уласшни,
Ураг эльгэншни тэндэ
бэлэй!
Ургамал улас эргэшни[3]),
Охитойхон ошон шүһаншни,
Олон Монгол уласшни,
Ононой Дэлюун-Болдогто
түрэһэн
Газаршни тэндэ бэлэй!
Хээр азаргын дэлһээр
Хүрмэн гүрэһэн туг
һүлдэшни,
Хэнгэрэг, бүреэ, үряашни,
Хэлгы[4]) бүгэдэ уласшни,
Хэрлэнэй хүдөө аралшни,
Хаан һууһан газаршни
тэндэ бэлэй!
Бүтүүгээр урид ушаһан
Бүртэгэлджин хатаншни,
Хатан Гүрбэлджин гоё гэжэ,
Харитан Тангадай уласые
олон гэжэ
Хүүшан Монголоо голон
тэбшэбэгши, эзэн минии!
Хайрата аминһаа хахасаашье
һаашни,
Хас эрдэни хүүрыешни
абажа
Хариял!
Хатан Бүртэгэлджиндэшни
Харуулаял!
Хамаг уласташни
Хүргэл!—

гэжэ хандахадань, хаан зонхилогшо хайрлаһан мэтэ боложо,

Хаһаг тэргэ хангирса
худэлбэ,
Хамаг улас баясхалантай
болобо,
Хан ехэ газартань хүргэбэ.

[1]) Хүр улас — сэрэгэй нэгэдэл.
[2]) Түрэ — гүрэн, засаг түрэ, гүрэн түрэ.
[3]) Удэжэ байһан, олошоржо байһан аред зон гэһэн удхатай.
[4]) Хэлгы (хэлгий) — хэлэгуй, үгэ дуулалгай гэһэн удхатай.

АМА САГААН ХУЛГАНА ТҮРУҮТЭЙ

Арбан хоёр жэлые,
ахалан байдаг
Ама сагаан
Хулгана жэл.
Эбэр һүүлээ
дэнжылгэн байдаг
Эзэндээ наартай
Үхэр жэл.
Арын замаар алаглан
байдаг
Алаг эреэн
Барас жэл.
Дэлхэй дээгүүр дэгжэн
байдаг
Дэльбэн шэхэтэй
Туулай жэл.
Сагай газарһаа
сахилгаалан ерэдэг
Сагаан эреэн **Луу жэл.**
Сахилза доогуур
сахариглан хэбтэдэг
Сагаан эреэн
Могой жэл.
Холын газарые
тобшолон ябадаг
Хомбон туруутай
Морин жэл.
Хонхор газарта
хоргоололон байдаг
Хонгор туруутай
Хонин жэл.
Оршолон бүхэнние
дууряажа байдаг
Охоторхон һүүлтэй
Бэшэн жэл.
Үүрэй урдуур
хашхаран байдаг
Улаан залаатай
Тахяа жэл.
Холын дайсаннае
хоргоогоод байдаг
Хон-хон дуутай
Нохой жэл.
Газарай хүрьһые
[illegible] байдаг
Гамгүй хушуутай
[illegible] жэл.

Тунхэнэй районой Аршаан һуурида ажаһуудас Д. С. ДОРЖИЕВАГАЙ суглуулбаринаа.

КРОССВОРД

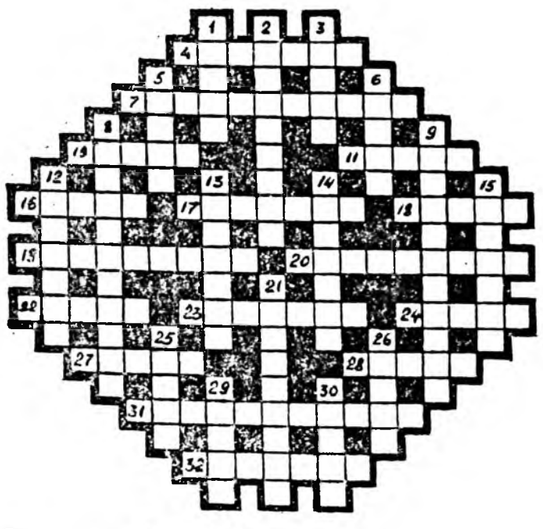

Хүндэтэ уншагшад! Энэ кроссворд манай газетын январиин 21-дэ барлагдахадаа, алдуутайгаар гараһан байгаа. Таанарһаа, хүндэтэ уншагшад, авторһаань хүлисэл гуйгаад, энэ кроссвордые дахин барлабабди. Алдуу гарганан хүдэлмэрилэгшэдтэ зэмэ тохогдоо.

ХАЖУУ ТЭЭШЭЭ: 4. Залуу эбэртэ мал. 7. Шэн зоригто ябадал, үйлэ хэрэг. 10. Эхэнэрнүүдэй урданай зүүдхэл. 11. Ургамал (арһа элдэхэдэ хэрэглэгдэдэг байгаа). 16. Хада үүлын үбэю тапа. 17. Уһанай амитан. 18. Үнэтэй түмэр. 19. Шубуун. 20. Эсэргүүсэн тэмсэлгэ. 22. Шүдэн. 23. Аман зохёолой жанр. 24. Шүлэглэмэл зохёолой нэгэ хүбн. 27. Адуунай шанагдаһан шуһан. 28. Нэгэ отог зокой толгойлогшо. 31. Хэһэг хэһэгээр ургадаг талын ургамал. 32. Хабтагайгаар шобхологдоһон модон гү, али түмэр.

ДЭЭРЭҺЭЭ ДООШОО: 1. Дарханай зэмсэг. 2. Аялган үзэгүүдые бэшэхэ дурим. 3. Минсгэй түрэлэй мяхаша амитан. 5. Сэбэр гэһэн удхатай түбэд нэрэ. 6. Газар бүрхөөжэ байдаг хин бодос. 8. Наратай байхада ороһон саһан. 9. Хүнние баһалга, дарлалга. 12. Шажанай хэрэгсэл. 13. Хотын убшэн. 14. Шэлбүүһэтэ модон. 15. Хүбүүн (антоним). 21. Тибһэнэй түхэлэй ургамал. 25. Л[illegible]ын малгай. 26. Хулэй яһан. 29. Галай носоходо бии болодог хин бодос. 30. Ууха юумэн.

Захаамнай районой Мэлэ-Бортын 8 жэлэй һургуулинин багша Б. ГОМБОЕВ зохёобо.

НАҺАНАЙ НҮХЭР

БУРЯАДАЙ гүрэнэй багшанарай институдта турэлхи хэлэ, бэшэгэй академическэ курс мэнда заанаг доцент Даша Доржиевич Амоголоновтой студентнэрэй һонирхол, урмые ургэжэ, хэшээлнүүдээ үнгэргэдэг һэн. Сэлэнгын районой Жаргаланта нютагһаа үгтай Даша Доржиевич Буряад, ород бэшэлгын дүримүүдэй жама ёнонуудые зэргэсүүлэн, тодорхойгоо тайлбаридлжа байхадаа арадайнгаа аман үгын хурса мэргэн, жороо үгэчүүдые дурдажа байгаад, шагнагшадайнгаа анхарал һуладуулдаггүй бэлэй.

Даруу, сэхэ зантай багшадаа студентнэршье дуратай һаабзабди даа. Ленинградта аспирантураде һуража байхадань, дайн эхилжэ, үнишье болонгүй революциин үлгы-хото дайсанда хүреэлэгдэшоо һэн. Тиигээд лэ аспирант Амоголонов хүреэлэгдэнэн ехэ хотын тамые һайсахан үзэлсэжэ, тэндэнээ амиды голтойхон гарасалдаһан юм гэжэ дуулаһан туле тэрэ үеынгөө намтар тухай хөөрэжэ үгыт гэлдэгшэ бэлэйбди.

— Олон мянгенай туйлажа гараһан зам юм даа... «Саг —саггаа сахилзэ—хүхэдөө» гэжэ мэдэхэ аабзат? Тэрэшье талиинаһан саг. Тэхэрюулэзд яахамнайб даа,— гэжэ эмеэбхилэзд. Даша Доржиевич нюдэнэйнгөө шэл һурамхяар заһасагаан, хэшээлээ үргэлжэлүүлэгшэ бэлэй.

Тиигэбэ яабашье алил хэшээлэй забһартаюрынгөө зугаа соо, ажабайдалай бэрхэшээлнүүдтэ хатуу зориг хуяг болодог, хани нүхэсэл тулга болодог гэһэн ойлгомжые студентнэрэйнгээ анхаралда тобойлгон тодорхойлжо байгша һэн. Энэ хадаа багшын намтарай гол һудалынь, уг баримань байгаа юм.

...Тэдэнэр бүри даймай урда тээ, 1939 оной декабрь һарада, «Нэгэдэхи табан жэлэй» нэрэмжэтэ театр соо танилсаһан байгаа. Даша Амоголонов тэрэ үедэ СССР-эй Наукануудай академиин Ленинградай филиалай аспирантуроада хөёрдохи жэлээ һуража ябаа. Тиихэдэ аспирантһаа найман наһа дүү Анна Костарикова багшанарай училищиин һурагша байгаа.

— Долоон хүнһөө буридэнэн манай булэ Ленинградай Дзержинскэ райондо байладаг һэн. Эхэмнай — Анна Григорьевна тусхай һургуулиин хүмүүжүүлэгшээр, Григорий Николаевич эсэгэмнай заводой хүдэлмэришэн бэлэй. Би үхибүүд соогоо эгэшэнь һэм. Минии удаа хөёр басаган нэгэ хүбүүн бэйгаа. Мүнөө тэдэмни хүгшэн эжы, үбгэн аба болонхойнууд, түрэл хотодоо ан бүнхан ажаһууна даа,— гэжэ Анна Григорьевна хөөрэнэ. — Гэрэхинэйнгээ тиимэ ехэшье бэшэ салингуудые гамтайгаар гаргашалжа, бултадаал жиирэй зоной янзын хубсаһа, хоолтой, эб һайхан гуримтай һуургша бэлэйбди. Анна Яковлевна гэжэ хүгшэн эжымнай элбэг дэлбэг гартай, эдеэ хоолоо шадамараар, хүртэсэтэйгөөр буйлуулха. Манаашье хүн ёноной һургаал заабаряар газардуулагшагүй һэн даа...

Даша Доржиевичтай танилсаһаар жэл болоод, 1940 оной декабрь һарада тэоэзндэ хадамда гарахе дуратай байһачаа гэртэхиндээ дуулгаа һэм. «Яаһан холын үзэгдөө дуулдаагүй яһанай хүндэ гарахашни гээшэб?»— гэлдэжэ, гэртэхимни тудэгэсөө гайхаа һаабза. Харин эсэгэмнайл даруу зантай, анханһаа ёнотой интернационалист зангаараа: «Зуб лэ гээшэ! Яһа уһаар яахатнайб? Ехэ эрдэм шудалжа ябаһан һурхэй, бодолтойл хүн байха ёнотой. Хадам харида гарангүй яахабши, наһаяа хүсөөш. Һургуулитайханшь болоош»,— гэжэ зубшөөлөө үгөө һэн. Тиигээд лэ бидэ гэрлэһэн зомди,— гэжэ Анна Григорьевна дарууханаар миһэрнэ.

Тиигээд лэ Амоголоновтон Петрозаводская үйлсын 7«б» гэжэ гэрэй аспирантска ехэ таһалга соо байрлаа һэн.

ТЭРЭ үеын уласхоорондын байдал улам бүри түгшүүрилтэй боложол байгаа. Фашис Германиин сэрэгүүд Баруун Европоор дура зоргондоо һүндэлжэ, дайгаар дугташан манай хилэнүүдтэ дүхэжэ ерэһэн байгаа. Уданшьегүй залуу бүлын басагатай болоод байхада, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайн эхилшоо һэн. Тэрэнэй хөрбоһолиг халуун амин Ленинградта дутэлжэ ябаа. Аспирант Даша Амоголонов бусадтай хамта 1941 оной июлиин эхээр Ленинград хотын арадай ополченийн эзэгэдэ жагсажа. Пулково шадарай фронт эльгэгдэ һэн. Тэрэнэй хадам эсэгэ Григорий Николаевич мүн лэ ополченидэ ороо бэлэй. Тиигээд лэ Ленинградые хүреэлһэн дайсанай добтолго шангадажа эхилэ.

— Намар тээ гэнтэ хүн үүдэ тоншоод ороо ерэхэдээ, Дашамнай байгаа һэн. Тураже харлашаһан, танигдашагүй болохой байгаа. Аспирантнуудые албаннаа табиха гэһэн Ворошиловай захиралта байгаа юм,—гээд Анна Григорьевна дурсана.— Улэн хоохон удэр һуниинуудэймнай тама гээшэ эхилээ һэн даа. Хүн бүхэндэ хоногой хубяар 200 грамм хилэзмэн үгтэдэг болоо. Малая Невка голые нэгэтэ онгосоор гаталжа, саада бэеынь огородой обич дээрэһээ эртүүр хуряагдаһан капустын хаягдаһан хальһа суглуулжа дабһалаадшье үзөөбди. Би тиихэдэ Смольнодо дүтэхэнэ байнаһ һургуулида багшалаа болохоб. Ямар хэшээл болохоб даа мэдэзжэ ха юм. Снаряд, бомбын тэнэрэснһээ шахагдаһан агаарай долгёор сонхын шэлнүүд дэлбэ һурэжэ, зайн галгуй, дулаагүй гэрнүүд хоохон хохимойн шэнжэтэй лунхылдэн харалжа байгша һэн. Бидэ байшангуудай сонхын шэлнүүдые агаарай долгинһоо аршалха һанзатай саарһаар хэрээһэлэн няагшиг һэмди. Фугасна бомбын дулэнһөө хаа хаанагүй түймэрэй үтаан уняар үүягша, баяягша Е[illegible]лэй. Транспортгүй болоһон хотынхидай Нева мүрэнэй соолгоһоо эдихэ уһаяа асарха гээшэ хэсүү һэн.

Даша Доржиевич дахинаа һайн дураараа фронт ошоод, январь соо бусаа. Февраль соо басагамнай наһа бараа. Мүн минии түрэлхидшье хамтадаа яанай түрэл гаралай 11 хүн тиихэдэ Даша Доржиевичай танил, университедэй монгол хэлэ, бэшэгэй факультедэй 5-дахи курсда эрхимээр һуража ябаһан, Зэдэ нютагай студент Пренлэй Доржиев гэгшэд 1942 ондо наһа бараа һэн. Тэдэ бултадаа Пискаревско булашада худөөлүүлэгдэнхэй. — гэбэ.

АННА ГРИГОРЬЕВНА хэбтэриин болоһон Даша нүхэрөө Ладогын «ами наһанай» мульһэн харгыгаар гаргалсажа, Хойто-Кавказ тээшэ, Краснодарай хизаар руу зориһон эшелоноор абаашаһан байгаа. Харгыдаа хелбэгаар эдеэ барюугжа хүрөөд, байн тэндэхи нэгэ МТС-эй хамһабариин ажахыда үнеэ һаалсажа һураад, һаалишаналр ажаллажа, хубаариингаа һу үбгэндөө уулгаһаар, хүл дээрэнь гаргаа.

— Дайсанай хүреэлэлгэнээ гаргагдаһан тумэр замай бухэли состав болохо зониие Краснодарай хизаарай улад зон энэрхы сэдьхэлээ умэгшэлэн угтажа тэнжээгэз, тэдхэ һэн даа,—гээд Анна Григорьевна уяран дурсана.

Амоголоновтон уданшьегүй Буряад ороноо зорижо, түрүүшээр Оронгын һургуулида багшалба. Дайнай дуурээдүй байхада, Даша Доржиевич дахинаа Ленинградаа бусажа, диссертаци хамгаалаад, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат нэрэ эзэргэтэй боложо. Буряадайнгаа багшанарай институдта наһанайнгаа һүүлшын удэзнүүд хүрэтэр ажаллажа, олохон үеын түрэлхи хэлэнэй багшанарые һургаһан юм. Анна Григорьевнашье энэл институдта заочноор һуража, дээдэ эрдэм абаа һэн.

НАҺАНАЙНГАА нүхэрэй ашаар нэрата һайхан нютагаа бусаһан Даша Доржиевич Амоголоновой нэрые нэрлүүлжэ, буряад үгсаатанай тоо нэмээн ябаһан Татьяна Дашиевна Эрхүү хотын Хо Ши Минэй нэрэмжэтэ хари хэлэнүүдэй багшын дээдэ һургуули дуургээд, Усть-Илимскдэ ажаллана. Тэрэ хадамда гараашье һаа, эсэгынгээ обог орхёогүй. Гурбан хүбүүтэй Анатолий Дашиевич майор нэрэ эзэргэтэй, республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын аппарадта ажаллана. Эсэгынгээ мүрөөр дабшаһан Дарима Дашиевна Амоголонова Ленинградай университедэй энэдхэг хэлэ, бэшэгэй факультедэй [illegible] рэндэ ажаллаа. Хинди [illegible] санскрит һайнаар шудалаа[illegible]нөө үедэ СССР-эй Н[illegible] Сибириин отделениин [illegible]бэй аспирант юм.

— Үхибүүднай губ[illegible] шудалаагүйдөө ехэл го[illegible]шэб? Буряад хэлэ мэдэ[illegible] бэлэзр үншаха, бэшэ[illegible] ехэ һонин түүхын нөө[illegible]жа абаха һэмди гэлсэ[illegible]гүүлинүүдта һаянай бүс[illegible]нэнинь ехэл зуб гэ[illegible]гада иимэ һэчин юумэ[illegible]дэ бишье буряадаар [illegible]нэаа, энэ город газаа[illegible] захалаа һаабзаб. Юрэ[illegible] хүн ажаһуулаан нютаг [illegible]нэтэнэй хэлые хүндэлэ[illegible] эзэргэтэй гээшэ,— гэжэ [illegible] нүхэр Анна Григорьевна [illegible] һаа бэдэмжолон һуугаа[illegible]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Г[illegible]

МОГОЙ ЖЭЛ

ЭГЭЭЛ СЭСЭН...

МОГОЙДО ямар тодорхойлого үгтэдэггүйб даа — **эгээл сэсэн, эгээл хара мэхэтэй, эгээл ехэ эдитэй, абтай!** Тиихэдэ үшөө **найхан** гэжэ япон улад могойе нэрлэдэг байна.

Зай, 1989 он түхай уридшалан хуряангыгаар хэлэбэ гээшэбди. Хэрбээ манай хэблэлдэ үнэжшэдэг һаатнай, дурна зүттэ хэлсэгдэдэг домог тааные бүри этигүүлжэ магад?

Нэгэтэ Шэнэ жэлэй урдахана зембуулин соо агуу нэгэ дутагдал байна гэжэ Агуухэ Буддэ бурхан ойлгожорхибоха: он жэлнүүд өөр өөрын нэрэтэй, шэнжэтэй, үйтай бороо юрьеэнээр лэ үнгэржэл байдаг байшаба. Зарлаһан суглаандамни бэрэндаа ерээл һаа, бэлэг-сэлэгтэ хүртэхэт гэжэ амитадай дунда соносхохые тэрэ зарлиг буулгаба. Тээд Буддэ бурханай үряалаар бухы амитад суглардагүй. Ороойдоол арбан хоёр амитад ерээд, ёнотойл бурханай бэлэгтэ хүртэһэн байгаа. Ерэһэн эзлжээнэйнь ёноор, амитан бүхэндэ бүхэли жэл бэлэг үгтэжэ, өөрынгөө шэнжэ шанарые тэрэ жэлдээ хүртөөхэ эрэтэй болобо ха. Буддэ бурханһаа бэлэгтэ хүртэһэн амитад иимэ эзлжэгээр һубаряа: дура буляама зохидхон, үнэн сэхэ, заримдаа хөөрсэгэнүүр, һебандуу Хулгана; тэсэмгэй, ажалша, бэеэ абанги, шэгүүшэг зантай Үхэр; хурса мэдэрэлтэй, үбжөөрхүү, хара амяа херанги Бар (эреэн гүрөөһэн); азатай золтой Туулай; үлтэг уужем сэдьхэлтэй, үнэн эүрхэтэй Луу; сэсэн, гоё һайхан Могой; хүхюун ааг, ходо хохидолдо орохоёо һанадаг Морин; ураг шадамар, хитүүшэг Хонин; ухаамгай, хүндэ халдасатай Бишэн (һармагшан); гоё-гоё һенаг бодолдо абтадаг, сэхэрмэг Тахяа; эзэндээ үнэн Нохой; бэеэ үгэнги шударгы, ухаан бодолой юумэндэ абтай Гахай.

(«Рабстница» журналай 1938 оной 12-дохи номерноо абтаба).

ЭГЭЭЛ ГОЁ...

Т. АНОХИНА Ярославльһаа иигэжэ асуунэ:

«Могой жэл январиин 1-дэ эхилэгүй гэлсэнэ. Тэд хэзээ эхилхэ байгаа юм!»

СССР-эй АН-ай Алас-Дурныи институдай худэлмэрилэгшэ **Алексей МАСЛОВ** харюусана:

— Үнэхөөрөөшье, дурна зугэй литын ёноор, Могой жэл февралиин 6-да эхилхэ юм. Дурна (зуун) зугэй ёно заншалаар жэл бүхэн өөрын шарайтай, тэрэнь бухэли олон шэдитэ шэнжэ шанартай байха гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эгээл шухалань гэхэдэ, амитадай нэрэ-нүлдэ. Тиимэ нэрэ-нүлдэ арбан хоёр юм. Амитадууд бэе бэеэ һолгэн, хара сагаан хоёрые зохилдуулан (энэнь заатагүй һайн гү, али муу гэһэн удхатай бэшэ!), Газар дээрэ шэнэ амисхаал асардаг гэжэ тоологдоно.

Арбан хоёр жэлэй цикл хаа анха түрүүн Хитад орондо манай эзэрһээ урда тээхи III-1 зуун жэлнүүдтэ бии болоһон юм. Сонну гэжэ нүүдэл зочһоо энэ литэ абтаһан байжа бололтой гэжэ урданай хитад түүхэшэн Чжао И гэгшэ багсаамжалһан байдаг. Сонну гээшэдүүл Отторгой доро оршодог хан түрэдэ нэгэтэ бэшэ добтолдог байһан шуу.

Дурна зугэйхеэр, 1989 он ямар гээшэб!

Энэ жэлэй һүлдэ нэрэнүүд — Могой, Газар, Сатурн, шара үнгэ. **Газар** гээшэ бухы юумэндэ эхин ами олгоһон анханайнь эмгы эхэ болоно, **шара үнгэ** нангин үнгэ гэжэ тоологдодог, харин **Сатурн** гээшэ ямаршье муу юумэнтэй холбоогүй, тиимэнээ эдэ һүлдэ тэмдэгүүдэй хабсаралдаһан ушар азатай гэжэ тооложо болохо юм. Могой гээшэ Дурна зугтэ бүришье нангин амитадай нэгэн.

Могой жэлдэ яагаад ажаһуулха ёнотойбиби! Нэгэдэхеэр, бүриншэ ехэтэй хэлсэгдэдэ бодомжогүйгөөр зүбшөөлөө үгэхэгүй — түрүүшээр «сэсэн ёноор бодолгото» бологты гэжэ зурхэйшадай суртал соо һэргылэгдэнэ. Бодожо үзэгдөөгүй шидхэбринүүд, ябадалнууд тон гуниигтай хойшолонтой байжа болохо юм. Энэ жэлдэ нүхэдөө һолгэжэ болохогүй. Орьёлмо үйлэ хэрэгүүдээр дуурэн байһан Луу жэлэй хойно бэлиг шадабарияа үгжөөхэ, сэдьхэл бодолоо сэхэлдюулхэ хэрэгтэ энэ жэлээ зорюулха юм. Юрэнхылэн хэлэбэл, Могой жэлдэ сэсэн, гансал сэсэн байха шухала.

(«Советская культура» газетын январиин 14-нэй номерноо абтаба).

ШОРОЙ БА ШАРАГШАН

ТУБЭЙ журналнуудта, газетэрэй, Харин эоэ жэлнүүд хухэ, сагаан, улаан, шара, хара гэгдэхэ. Гадна жэл бүхэндэ али нэгэ бодосой нэрэ үгтэдэг: шорой, модон, гал, уһан, түмэр.

Зүгөөр могой жэлдэ ямар нэгэн хатуу шанга үйлэ хэрэг тудалдахаяа һанадаг гэжэ урданай номшо үбгэд ажаглаһан байдаг. Үнэхөөрөөшье, 1905 ондо—модон хухэгшэн могой жэлдэ ород-японай дайн болсо, ородой түрүүшын революци нэрэтэ; 1917 ондо гал улаагшан могой жэл гарһан байгаа — Февралиин буржуазно-демократическа революци, Октябриин социалис хубисхал илаа; 1929 ондо — шорой шарагшан могой жэл байгаа — КВЖД-дэ дайн болсо. Түмэр сагаагшан могой жэлдэ (1941) Эсэгэ ороной хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилһые хэншье мартахагүй. Харин 1953 оной мартын 5-да — уһан харагшан могой жэлэй гараад байхада, И. В. Сталин наһа бараһан байна.

1965 ондо модон хухэгшэн, 1977 ондо гал улаан могой жэлнүүд байгаа.

Гарахаяа байһан Сагаан һараар, нүхэд! Энэ жэлнай бухы дэлхэйн хүн бүхэндэ амгалан һайхан, азатай талаантай байг лэ!

Ц. ЦЫРЕНОВА.

ЖЭЛ ТУХАЙ

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30 — «120 минута». 9.35 — «Христофор Колумб» — 4 серитэй уран һайханай фильм. 4-дэхи сери. 10.45 — Гэрэй академи. 11.15 — Шри Ланка тухай. 11.55 — «Оршон байгыш, Газар дэлхэймнай!» 12.55 — «Социалис оронуудта» 13.25 — Фильм-концерт. 13.55 — «Бидэ хэйшан гэжэ амарнабибди». Урданай арадай нааданууды һэргээхэ тухай. 14.25 — «Очевидное-невероятное» гэһэн дамжуулга. 15.25 — «Предприниматели» — баримтата фильм. 15.50 — Виолончелиин абяан эзэдэгэ. 16.00 — «Хубилган шэнэдхэлгэ ба соёл». Литературно-уран һайханай журналнуудай ахамед редакторнуудтелевизор харагшадай асуудалнуудта харюусаха. 17.25 — Мультфильмнүүд. 17.45 — «Мөнөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 18.00 — Оперно сценын уран бэлигтэнэй хабаадалгатай концертнэ программа. (Францийн телевидени). 18.55 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.55 — СССР-эй арадай артист А. Д. Папановай хабаадалгатай фильмүүд. «Возмездие». 1-дэхи, 2-дохи сери. 22.00 — Время. Субботын удэшэ. 22.35 — Ехэшүүлдэ мультфильмнүүд. 23.05 — Совет эстрадын бэлигтэй бэрхэ артистнүүд. 01.50 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Худөөгэй эжал хэрэгүүд. 10.15 — Духовой оркестр наадаха... 10.45 — «Оглядываюсь назад...». И. Л. Андронниковой зохёохы амгалаг ябуулга тухай баримтата фильм. 12.00 — «Зимний вечер в Гаграх» уран һайханай фильм. 13.25 — Союзна республиканнуудай кинопублицистикэ. Баримтата фильмүүд. «Пока кочуют олени» (Красноярск), «Я ест отца не отрекусь...» (Минск). 14.10 — Энэ өдэр наадаһай удэшэ. 15.50 — Арадай аялга дуунууд». 15.55 — Теннис. Дэлхэйэй кубок. СССР-эй ба ЧССР-эй суглуулагдамал команда-нууд. 16.55 — [illegible]скиин шуу[illegible] пенсиин [illegible] РСФСР-эй [illegible] Толкунова [illegible]

«Буряад [illegible] редакци[illegible] бэ В. А. [illegible]рата эхэ[illegible]

Елизавет[illegible]наһа бара[illegible] сэдэ, гэрэ[illegible]тынь хүнү[illegible]налалга [illegible]

Геологи[illegible]дахи гэрэ[illegible]наа февра[illegible]наа худаа[illegible]

ТАТАЛҺАН АМҺАА ШОЛОЛ ХЭ

ТЕАТР [illegible] КОШКИН [illegible] ЦЕРТ СТ[illegible] ТОРИЙ И[illegible] ЗОВ СТР[illegible] БУРЯТСКИ[illegible] имени Х. [illegible] ХУХЫ ШУ[illegible] (Плач ку[illegible] Ким. РУССКИЙ [illegible] ЗВЕЗДЫ [illegible] (Группа [illegible] БУРЯТСКА[illegible] Концерты [illegible] (по. Побе[illegible] заслужен[illegible] ЛЮДМИЛ[illegible] 20. «ДРУЖБА» [illegible] ШКОЛЬНЫ[illegible] ПРОИСШЕ[illegible] ОЗЕРСКЕ — 16, 17-30. «РОДИНА» [illegible] ДЕРЖАТЬ[illegible] 10, 16, [illegible] 19-40 (идея [illegible] «ПРОГРЕСС» [illegible] Красный хубуун [illegible] 9-30, 11-20, [illegible] 19-20. [illegible] ДИСКЖОК[illegible] 13-40, 15-[illegible] «ЭРДЭМ» [illegible] ФИНИСТ — [illegible] в 9-40, 11-[illegible] ЦОР ДИСК[illegible] 18-30, 20-[illegible] «ОКТЯБРЬ» [illegible] ЛИЛОВЫЙ [illegible] ПРОИСШЕС[illegible] ОЗЕРСКЕ — [illegible] 18 (удл.) [illegible] «АРШАН» [illegible] СКАЗКА [illegible] БАЛЬЧИЩЕ[illegible] ПЫЛИ (2 [illegible] «ВОСТОК» [illegible] ТРЕТИЙ ДА[illegible] НАЖЕННАЯ [illegible] 15-20, 17 [illegible] «БАЙКАЛ» [illegible] ПОТЕРПЕВ[illegible] — в 16-30, [illegible] в 18-30, 20[illegible] ВИДЕОЗАЛ [illegible] КОРАБЛЬ-[illegible] ПРОИСШЕС[illegible] ЗЕРСКЕ — [illegible] ШОССЕ — [illegible] ЛОЖЕНИЕ [illegible] НЕК» (вып[illegible] ВИДЕОЗАЛ [illegible] ПЕППИ-ДЛИ[illegible] серии) — в [illegible] — в 15, 3[illegible] рии) — в 18[illegible] ДК «ТЕКСТ[illegible] ГОСПОДИН [illegible] 17, 19.

ХЭ ТАБАН Ж

[illegible] заводой фрезе- [illegible] Путинцев дуршэл [illegible] мулиаж, ажалай [illegible] ургэлжэ [illegible] предприятиин хуй дунда ургэнөөр [illegible] социалис мурысоо [illegible] дөбшана. [illegible] инцев тус пред- [illegible] ниин ажаллана. [illegible] техникум дуургэдэ [illegible] туршада масте- [illegible]

[illegible] реар худэл[illegible] шье фрезе[illegible] шудалха ан[illegible] луулха дур[illegible] хуулэбэрилэ[illegible] һэн. Мунө[illegible] рович 4-дэ[illegible] хой, фрезе[illegible] худэлгэдэг.

Даалгагдаг[illegible] хы ёноор [illegible] бүгэдэ д[illegible] нарижуулгы[illegible]

ГИЛГОНУУДАА

[illegible] ажалаа үүсгэгшэд [illegible] дорхойлоо, [illegible] лан нарижуулэдэ[illegible]ридэ[illegible] мянган тухэ[illegible] далдаха т[illegible] дскобриин [illegible] хэ ёнотой, [illegible] бэлэлуулхэ[illegible] ческа хэмжэ[illegible] байна.

Предприя[illegible] үүсхэгшэд [illegible] дорхойлоо, [illegible] лан нарижуулэдэ[illegible]ридэ[illegible] мянган тухэ[illegible] далдаха т[illegible] дскобриин [illegible] хэ ёнотой, [illegible] бэлэлуулхэ[illegible] ческа хэмжэ[illegible] байна.

ТУ

Цех дото[illegible] сөөндэ авт[illegible] суглуулдаг [illegible] Владимир [illegible] новой хүтэл[illegible] коллектив т[illegible] дын гэшүү[illegible] даабарие[illegible] дуургэдэ [illegible] тэй болоһон [illegible] дэг. Эдэ хэ[illegible]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—